FORSSAN KAUPUNKI
HANKINTAOHJE

Kaupunginhallitus 18.3.2019
Päivitetty 2.1.2020
Päivitetty kynnysarvot 20.3.2024

Sisällys

1. HANKINTAOHJEEN SOVELTAMINEN ... 4
1.2 Yhteenveto hankintaprosessista ... 6
2. YLEISTÄ ... 7
2.1 Hankintatoiminnan periaatteet ... 7
2.2 Hankintojen suunnittelu ... 8
2.3 Ennakoidun arvon laskeminen ... 8
2.4 Markkinakartoitus ja vuoropuhelu ... 9
2.5 Hankintayhteistyö ja puitejärjestely ... 9
2.6 Kilpailutusmenettelyn valinta ... 11
2.7 Innovatiiviset hankinnat ... 11
2.8 Sähköinen Cloudia-kilpailutusjärjestelmä ... 11
3. PIENHANKINNAT ... 12
3.1 Pienhankintojen yleisperiaatteet ... 12
3.2 Hankintaprosessi ... 12
3.3 Hankintapäätös ja -sopimus ... 13
3.4 Suorahankinta pienhankinnoissa ... 13
4. KANSALLISET HANKINNAT ... 14
4.1 Yleistä kansallisista hankinnoista ... 14
4.2 Hankintamenettely ... 14
4.3 Hankinnasta ilmoittaminen ... 14
4.4 Hankintapäätös ja -sopimus ... 14
4.5 Suorahankinnat ... 15
5. EU-KYNNYSARVOT YLITTÄVÄT HANKINNAT ... 15
5.1 Yleistä ... 15
5.2 Hankintamenettelyt ja hankinnoista ilmoittaminen ... 15
5.2.1 Avoin menettely ... 15
5.2.2 Rajoitettu menettely ... 16
5.2.3 Neuvottelumenettely ... 16
5.3 Hankintapäätös ja -sopimus ... 17
5.4 Suorahankinnat ... 17
5.5 Erityisesti huomioitavaa ... 17
5.5.1 Tarjouksen liitteet ja yhteinen eurooppalainen hankinta-asiakirja ... 17
5.5.2 Poissulkemisperusteet ... 17
5.5.3 Rikosrekisteriote ... 18
6. SUORAHANKINTA ... 19
7. HANKINTAPROSESSI ... 20
7.1 Hankintojen valmistelu ... 20

7.2 Pk-yritysten ja paikallisuuden huomioiminen ... 20
7.3 Hankinnan jakaminen osiin ... 21
7.4 Laatuvaatimukset ... 22
7.4.1 Ympäristömerkit tai muu ominaisuus ... 22
7.4.2 Energiatehokkuus ... 23
7.4.3 Järkivihreys ja ympäristönäkökulmakriteerit ... 24
7.4.4 Sosiaaliset ehdot ja työllistämisehdot ... 25
7.4.5 Tekniset eritelmät ... 26
8. TARJOUSPYYNTÖ ... 26
8.1 Tarjouspyynnön sisältö ... 26
8.2 Pakollinen ilmoitusvelvollisuus ... 29
8.3 Tarjousaika ... 29
8.4 Tarjousten vastaanotto ... 29
8.5 Tarjousten käsittely ... 29
8.6 Tarjoajan soveltuvuus ja poissulkeminen ... 30
8.7 Tarjousten vertailu ... 31
9. HANKINTAPÄÄTÖS ... 32
10. MUUTOKSENHAKU ... 33
11. HANKINTASOPIMUS ... 34
11.1 Kirjallinen sopimus ... 34
11.2 Hankintasopimuksen sisältö ... 35
11.3 JYSE- ja YSE-sopimusehdot ... 36
11.4 Toimituksen tarkastaminen ja palvelun seuranta ... 36
11.5 Suoritushäiriöt, reklamaatiot ja hyvitykset suoritushäiriöistä ... 36
11.6 Sopimusmuutokset ... 37
12. HANKINTA-ASIAKIRJOJEN JULKISUUS ... 37

1. HANKINTAOHJEEN SOVELTAMINEN

Forssan kaupunkiin kuuluvien hankintayksiköiden hankinnoissa noudatetaan;

1) julkisia hankintoja koskevaa lainsäädäntöä ja sitä täydentäviä säädöksiä
2) hallintosäännön hankintoja koskevia ohjeita
3) tätä hankintaohjetta.

Lisäksi hankintoja tekevien tulee ottaa huomioon talousarvion täytäntöönpano-ohjeet sekä tarjousasiakirjojen säilytystä koskeva ohje (liite 1).

Hankintaohje on kirjoitettu hankintalain (1397/2016) säännöksiin perustuen.

Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1397/2016): http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161397

Vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoissa noudatetaan erityissalojen hankintalakia.

Laki vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1398/2016): https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161398

Hankintoja tekevien suositellaan tutustuvan Julkisten hankintojen neuvontayksikön internetsivuihin (hankinnat.fi). Tässä hankintaohjeessa käydään läpi hankinnoissa sovellettavia yleisiä periaatteita ja menettelytapoja.

Hankintalainsäädännön tarkoittamalla hankinnalla tarkoitetaan organisaation ulkopuolelta tapahtuvaa tavaroiden ja palvelujen ostamista, vuokraamista tai siihen rinnastettavaa toimintaa sekä urakalla teettämistä.

Hankinnat jakaantuvat taloudellisen arvon perusteella kolmeen eri ryhmään

1) hankintalaissa tarkoitettujen kansallisen kynnysarvon alittaviin pienhankintoihin,
2) kansallisen kynnysarvon ylittäviin
3) EU-kynnysarvon ylittäviin hankintoihin.

Ryhmät määräytyvät seuraavien kynnysarvojen mukaan.

Kansalliset kynnysarvot

Tavara- ja palveluhankinnat	60.000 euroa
Rakennusurakat	150.000 euroa
Muut erityiset palvelut	300.000 euroa

EU-kynnysarvot

Tavara- ja palveluhankinnat	221.000 euroa

Rakennus- ja käyttöoikeusurakat	5.538.000 euroa

Eritysalojen hankinnat (EU-kynnysarvo, ei erillisiä kansallisia kynnysarvoja)

Tavara- ja palveluhankinnat	443.000 euroa
Rakennusurakat	5.538.000 euroa
Suunnittelukilpailut	443.000 euroa

Hankinta-arvot ovat arvonlisäverottomia (alv 0 %).

Voimassa olevat rajat kannattaa tarkistaa https://www.hankintailmoitukset.fi/fi/.

1.2 Yhteenveto hankintaprosessista

	Arvioitu hankinnan arvo (alv 0 %)	Hankintatapa	Ilmoitusmenettely	Päättäjä
Pienhankinta (lisätietoja luvussa 2)	Tavara- ja palveluhankinnat alle 10.000 e Rakennusurakat alle 30.000 e Erityisalojen hankinta alle 30.000e	Suora osto. Ei tarvitse kilpailuttaa mutta hintatiedusteluja on tehtävä hankinnan kohde, hinta ja markkinaolosuhteet huomioon ottaen. Suositus on, että yleensä käytetään Cloudia- pienhankintaportaalia. Ei kuulu yhteishankintana hankittaviin (KL-kuntahankinnat Oy:n ja Sarastia Oy:n, ent. KuntaPro Oy:n, puitesopimukset) Ei saa pilkkoa	Ei tarvitse julkaista hankintailmoitusta.	Toimivaltuudet omaava viranhaltija tai työntekijä Ei tarvitse tehdä kirjallista hankintapäätöstä.
Pienhankinta, joka ylittää kaupungin kilpailuttamisrajan (lisätietoja luvussa 2)	Tavara- ja palveluhankinnat 10.000 - 60.000 e Rakennusurakat 30.000 – 150.000 e Erityisalojen tavara ja palveluhankinta 30.000 – 443.000e	Kilpailutetaan hankintaohjetta noudattaen käyttäen apuna sähköistä Cloudia-pienhankintaportaalia. Kirjallinen hankintapäätös ja kirjallinen hankintasopimus.	Tarjouspyyntö julkaistaan Cloudian pienhankintapalvelu.fi - portaalissa ja /tai toimitetaan erikseen osoitetuille tarjoajille. Voidaan julkaista halutta-essa HILMA:ssa Julkaistaan kaupungin www -sivuilla linkki tarjouspyyntöön.	Toimivaltuudet omaavan viranhaltijan/toimielimen kirjallinen ja perusteltu hankintapäätös. Hankintalaissa tarkoitettu valitus markkinaoikeuteen ei mahdollinen. Hankintalain mukainen hankintaoikaisu tai kuntalain mukainen oikaisuvaatimus on mahdollinen.
Kansallinen hankinta (lisätietoa luvussa 3)	Tavara- ja palveluhankinnat 60.000-221.000 e Rakennusurakat 150.000 – 5.538.000 e Muut erityiset palvelut yli 300.000 e	Noudatetaan hankintalakia. Käytetään kilpailutuksessa apuna säh- köistä kilpailutusjärjestelmää Cloudia-hankintaportaalia. Kirjallinen hankintapäätös ja kirjallinen hankintasopimus.	Hankintailmoitus julkaistaan Tarjouspalvelu.fi – portaalissa sekä Hilma.fi-ilmoituskanavalla ja kaupungin www-sivuilla.	Toimintavaltuudet omaavan viranhaltijan/ toimielimen hankintapäätös. Hankintalaissa tarkoitettu hankintaoikaisu hankintayksikölle tai valitus markkinaoikeuteen on mahdollinen.
EU-hankinta (lisätietoa luvussa 4)	Tavara- ja palveluhankinnat yli 221.000 e Rakennusurakat yli 5.538.000 e Erityisalojen tavarat ja palvelut yli 443.000 e	Kilpailutetaan sähköisesti käyttäen Cloudia-hankintapor- taalia. Kirjallinen hankintapäätös ja kirjallinen hankintasopimus. Jälki-ilmoitus	Tarjouspyyntö julkaistaan Tarjouspalvelu.fi-portaalissa ja , Hilma.fi –ilmoituskanavalla sekä TED-ilmoituskanavalla.	Toimintavaltuudet omaavan toimielimen päätös. Hankintaoikaisu hankintayksikölle tai valitus markkinaoikeuteen.

Huom. Käyttöoikeussopimuksissa ja tietyissä muissa hankinnoissa kynnysarvot eroavat yllä mainituista.

2. YLEISTÄ

2.1 Hankintatoiminnan periaatteet

Hankintoja tehtäessä on noudatettava seuraavaa lainsäädäntöä:

- Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1397/2016)
- Laki vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1398/2016)
- Tilaajavastuulaki (1233/2006)
- Kuntalaki (410/2015)
- Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999)
- Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa (13/2003)

Hankinnoissa on noudatettava hankinnan laadusta ja arvosta riippumatta julkisten hankintojen perusperiaatteita. Hankintaprosessin eri vaiheissa on kohdeltava sekä tarjoajaehdokkaita ja tarjouksentekijöitä että saatuja tarjouksia näiden periaatteiden mukaisesti. Julkisten hankintojen perusperiaatteet ovat:

Avoimuus	Hankintaprosessi on toteutettu annettujen ohjeiden mukaisesti. Hankinnoista ilmoitetaan riittävän laajasti.
Tasapuolisuus ja syrjimättömyys	Jokaisessa hankinnan vaiheessa tulee kaikkia tarjoajia kohdella tasapuolisesti ja syrjimättömästi.
Suhteellisuus	Tarjouspyynnössä esitetyt vaatimukset, ehdot ja menettelytavat suhteutetaan hankinnan arvoon ja luonteeseen.

Hankintatoiminta on pyrittävä järjestämään siten, että hankintoja voidaan toteuttaa mahdollisimman kokonaistaloudellisesti ja suunnitelmallisesti olemassa olevat kilpailuolosuhteet hyväksi käyttäen ja ympäristö- ja sosiaaliset näkökohdat huomioon ottaen. Hankintatoimintaan liittyvien hallinnollisten tehtävien vähentämiseksi hankintayksiköt voivat käyttää puitejärjestelyjä sekä tehdä järkeviä yhteishankintoja tai hyödyntää muita yhteistyömahdollisuuksia julkisten hankintojen tarjouskilpailuissa.

Koko hankintaprosessissa on otettava huomioon kotimaisen tuotannon edistämistä ja paikkakunnan resurssien käyttöä koskevat näkökohdat. Hankinnoissa tulee ottaa huomioon koko seutukunnan yrityksien kilpailumahdollisuudet sekä hyödyntää potentiaalisten tarjoajien asiantuntemusta hankintaa suunniteltaessa.

Forssan kaupunki voi innovatiivisten hankintojen kautta myös kannustaa yrityksiä kehittämään osaamistaan, uusia tuotteita, palveluita ja menettelytapoja. Tuotteiden ja palveluiden kehittämisvastuu ja sitä tukevien yhteistyömallien kehittäminen voidaan sisällyttää hankintojen kilpailuttamiseen ja hankintasopimuksen ehtoihin. Koska liikkumavara pienhankinnoissa on hankintalain mukaisia hankintoja suurempi, voi innovatiivisten hankintojen tekeminen ja uusien toimintamallien luominen pienhankinnoissa olla tehokasta yhteistyön avulla.

2.2 Hankintojen suunnittelu

Huomio julkisissa hankinnoissa kohdistuu usein kilpailutusvaiheeseen, vaikka hankinnan tärkeimmät ratkaisut tehdään jo suunnitteluvaiheessa. Siksi suunnitteluun kannattaa panostaa varaamalla riittävästi aikaa ja resursseja. Hankintalain mukaiseen hankintaprosessiin on hyvä varata aikaa vähintään kuusi kuukautta. Suunnitteluvaiheessa määritellään ennen kaikkea hankintatarve, selvitetään nykytoiminnan tilanne ja kustannukset, viestitään markkinoille ja haetaan tietoa niiden tarjonnasta, mikä auttaa olennaisesti varsinaisen kilpailutuksen toteuttamista ja parhaan vastikkeen saamista julkisille varoille. Kiinteä yhteistyö ja tiedonvaihto kaupungin, eri toimialojen ja hankintojen loppukäyttäjien välillä edistää hankintojen onnistumista.

Ryhdyttäessä suunnittelemaan hankintaa ja valitsemaan hankintamenettelyä on ainakin huomioitava:

- hankinnan luonne
- onko kyseessä moniulotteinen palveluhankinta vai teknisesti helposti määriteltävissä oleva perustuote
- kertaluontoinen hankinta vai usein toistuva hankinta
- säännöllisesti vai epäsäännöllisesti toistuva hankinta
- hankinnan arvo (perustuu arvioon)
- laatutekijöiden merkitys
- elinkaarikustannukset
- markkinoilla oleva tarjonta

2.3 Ennakoidun arvon laskeminen

Hankinnan ennakoidun arvon laskemisella pyritään selvittämään ja ennakoimaan käynnistyvän hankinnan suurin ennakoitu kokonaisarvo koko sopimuskauden ajalta. Hankintaa ei saa pilkkoa eriin, eikä hankinnan arvoa saa pienentää poikkeuksellisin menetelmin hankintalain säännösten kiertämiseksi.

Hankinnan ennakoitu arvo lasketaan aina ilman arvonlisäveroa. Arvioinnin tulee perustua hankinnan ilmoittamisajankohdan tai muun hankintamenettelyn aloittamisajan arvoon. Arvoa laskettaessa on otettava huomioon hankinnan vaihtoehtoiset toteuttamistavat, optio- ja muut sopimuksen pidennysehdot sekä tarjoajille maksettavat palkkiot. Ennakoitu arvo lasketaan maksimissaan viiden vuoden ajalla.

Jos hankinta toteutetaan samanaikaisesti erillisinä osina, on kaikkien osien ennakoitu arvo laskettava yhteen. Jos osien yhteen laskettu arvo on vähintään kansallisen tai EU-kynnysarvon suuruinen, jokaisen osan hankinnassa noudatetaan yhteenlasketun arvon mukaista menettelyä.

Määräaikaisissa sopimuksissa ennakoitu arvo lasketaan koko sopimus- ja mahdollisen optiokauden ajalta; toistaiseksi voimassa olevien sopimusten arvo lasketaan 48 kuukauden ajalta. On kuitenkin huomattava, että jos hankintayksiköllä on usein toistuvia hankintoja, jotka yksittäisinä hankintoina alittavat kansallisen kynnysarvon mutta yhteenlaskettuina ylittävät sen, ne on kilpailutettava hankintalain mukaan.

2.4 Markkinakartoitus ja vuoropuhelu

Hankintalain 65 §:n mukaisen markkinakartoituksen käyttäminen on suositeltavaa etenkin arvoltaan suurissa hankinnoissa. Markkinakartoitus tarkoittaa hankintayksikön mahdollisuutta käydä vapaamuotoista keskustelua alan asiantuntijoiden tai potentiaalisten tarjoajien kanssa ennen tarjouspyynnön julkaisemista.

Markkinakartoituksen tavoitteena on tunnistaa, minkälaisia toimittajia on olemassa ja minkälaisia kokemuksia toimittajilla on vastaavista hankintaprosesseista, sekä saada tietoa markkinoilla olevista ratkaisuvaihtoehdoista. Lisäksi voidaan saada käsitys siitä, miten hankinnan kohde kannattaisi tarjouspyynnössä määritellä, sekä tiedustella, millaisissa osissa hankinta olisi luontevaa kilpailuttaa. Hankinnan laajuus, erityisosaamisen vaatimus ja toimittajamarkkinoiden tunteminen ennestään vaikuttavat markkinakartoituksen tarpeellisuuteen ja laajuuteen. Markkinakartoituksen ei kuitenkaan tarvitse rajoittua pelkästään markkinatoimijoihin, vaan voidaan käyttää apuna myös esimerkiksi asiakkaita, joiden käyttöön palvelu tulisi.

Markkinakartoitus voidaan toteuttaa esimerkiksi yksinkertaisella tietopyynnöllä HILMA:ssa, kaupungin www-sivuilla tai lähettää tietopyyntö suoraan tiedossa oleville toimittajille. Toimittajia pyydetään esittämään vapaamuotoisesti ja suuntaa antavasti ratkaisuvaihtoehtoja sekä arvioita kustannuksista. Tietopyynnössä on ilmoitettava selkeästi, että kyseessä on nimenomaisesti tietopyyntö eikä varsinainen tarjouspyyntö. Voidaan myös järjestää tiedotustilaisuus, jossa esimerkiksi esitellään suunniteltua hanketta ja pyydetään toimittajilta kommentteja tai kysymyksiä. Yksi hyvä tapa järjestää tiedotustilaisuus on toimia yhteistyössä Forssan Yrityskehityksen kanssa.

Lisäksi alustava tarjouspyyntö tai muita asiakirjaluonnoksia voidaan lähettää markkinakartoitukseen osallistuneille tarjoajille sekä muille potentiaalisille tarjoajille kommentoitavaksi. Tarkoituksena on selvittää hankinnan sisällön vaatimusten selkeys ja ymmärrettävyys, jotta kilpailutuksessa saadaan vertailukelpoisia tarjouksia.

Markkinakartoitus ja -vuoropuhelu on erotettava selkeästi kilpailutuksesta. Ne ajoitetaan ennen tarjouspyyntövaihetta, eivätkä ne saa johtaa kilpailun vääristymiseen tai syrjimättömyyden ja avoimuuden periaatteiden vastaiseen menettelyyn. Kilpailun vääristyminen pystytään välttämään sillä, että kaikille halukkaille tarjoajille annetaan mahdollisuus osallistua markkinakartoitukseen ilmoittamalla markkinakartoituksesta esim. Hilman kautta. Keskusteluja tulee käydä avoimesti usean toimittajan kanssa sekä varmistaa, että myös muut ehdokkaat tai tarjoajat saavat samat tiedot markkinavuoropuhelusta ja sen tuloksista.

2.5 Hankintayhteistyö ja puitejärjestely

Kaupunki päättää, mitkä hankinnat toteutetaan hajautetusti tai keskitetysti. Eri vastuualueiden tarvitsemat samankaltaiset tuotteet tai palvelut tulee mahdollisuuksien mukaan hankkia keskitetysti joko oman organisaation puitteissa tai hankintayhteistyössä muiden kuntien kanssa. Hankintayhteistyö voi olla satunnaista ja vain tiettyihin yksittäisiin hankintoihin soveltuvaa taikka toistuvaa, yhteistyösopimuksiin perustuvaa.

Yhteistyömuotoina ovat ensinnäkin kuntalain mukaiset yhteistoimintamuodot, kuten yhteiset toimielimet ja vastuukuntamalli. Hankintayhteistyö voi olla myös

vapaamuotoista, jolloin hankintojen suunnittelu (esim. markkinakartoitus ja kuvausten laatiminen) on yhteistä, mutta kukin kunta tekee itse viralliset kilpailutustoimet, kuten tarjouspyynnön lopullinen julkaiseminen, tarjousten vertailun sekä hankintapäätöksen. Yhteistyön syventyessä on mahdollista perustaa ns. hankintarengas, joka sisältyy hankintalain 21 §:n muita yhteishankintoja koskevaan säännökseen.

Puitejärjestely on tapa toteuttaa pienet hankinnat kokonaisuutena kilpailuttamisedun saamiseksi. Kun kunnalla on usein toistuvia hankintoja, jotka yksittäisinä hankintoina alittavat kansallisen kynnysarvon mutta esimerkiksi tilikauden ajalta yhteenlaskettuna ylittävät sen, kannattaa hankinnat kilpailuttaa kokonaisuutena. Hyvän hankintakäytännön vaatimukset täyttyvät yksittäisten tilausten kohdalla automaattisesti, kun puitejärjestelyt kilpailutetaan hankintalainsäädännön menettelytapasäännösten mukaisesti.

Hansel Oy on em. yhteishankintayksikkö. Hansel Oy voittoa tavoittelematon osakeyhtiö, josta valtio omistaa 65 prosenttia ja Kuntaliitto 35 prosenttia. Hansel Oy kilpailuttaa ja neuvottelee asiakkaidensa puolesta puitejärjestelyjä ja hankintasopimuksia sekä vastaa sopimushallinnasta. Forssan kaupungin hankinnoissa voidaan käyttää myös toisen yhteishankintayksikön Sarastia Oy:n, entisen KuntaPro Oy:n, kilpailuttamia sopimuksia. Kolmas yhteishankintayksikkö on Kuntien Tiera Oy. Se on kuntatoimijoiden omistama osakeyhtiö, joka tuottaa ICT-palveluja kuntasektorille yhteistyössä kuntien sekä muiden julkisten ja kaupallis- ten toimijoiden kanssa. Forssan kaupunki on Kuntien Tiera Oy:n osakkeenomistaja ja voi siten hyödyntää Tieran palveluja ilman kilpailutusta.

Yleensä yhteishankintayksiköiden kilpailutuksiin sitoudutaan jo niiden valmisteluvaiheessa, ennen kuin yhteishankintayksikkö julkaisee hankintailmoituksen. Hankintaan osallistuvilla hankintayksiköillä on mahdollisuus vaikuttaa tarjouspyynnön sisältöön valmisteluvaiheessa. Hankintayksikön on myös mahdollista ilmoittautua kiinnostuneeksi tiettyyn kilpailutukseen. Tällöin on kuitenkin mahdollista, että hankintayksikkö ei pääse mukaan sopimukseen, jos kiinnostuneiksi ilmoittautuneiden arvioimat ostvolyymit ylittävät yhteishankintayksikön hankintailmoituksella vahvistaman hankinnan arvon. Kiinnostuneeksi ilmoittautuessaan hankintayksikön tulee varautua myös siihen, että kyseinen palvelu tai tuote joudutaan kilpailuttamaan itse. Yhteishankintasopimukseen liittyminen tulee aina olla harkittua ja ensisijaisesti tulisi edistää palveluiden hankintaa avoimilta markkinoilta.

Liityttäessä yhteishankintayksikön kilpailuttamaan sopimukseen on huolehdittava siitä, ettei sopimuksen ulkopuolisia ostoja tehdä. Hankinnan tekemisestä yhteishankintana päättää se toimielin tai viranhaltija, jolla muutoinkin on oikeus päättää asianomaisesta hankinnasta. Pitää kuitenkin muistaa, että yhteishankintasopimukseen liittyminen koskee aina koko Forssan kaupunkia. Ennen sopimukseen liittymistä tulee tarkistaa hankintasuunnittelijalta, kuulutaanko jo johonkin vastaavaan sopimukseen. Yhteishankintasopimukseen liittymisestä tulee aina informoida hankintasuunnittelijaa.

On huomattava, että joidenkin valtakunnallisen kilpailutusten osalta hankintayksikön on toteutettava vielä erillinen ns. minikilpailutus valtakunnallisen kilpailutuksen valitsemien toimijoiden kesken.

2.6 Kilpailutusmenettelyn valinta

Hankintalaissa on omat menettelysäännökset kansallisille hankinnoille, EU- kynnysarvot ylittäville hankinnoille, muille erityisille palveluhankinnoille sekä käyttöoikeushankinnoille. Hankintalaki ei sovellu pienhankintoihin eli hankintalain kynnysarvot alittaviin hankintoihin. Tämä tarkoittaa sitä, että pienhankintoja ei tarvitse kilpailuttaa hankintalain mukaisesti. Pienhankinnoissa tulee kuitenkin noudattaa tämän hankintaohjeen pienhankintoja koskevia ohjeita. Suorahankintoihin sovelletaan, mitä hankintalain 40 ja 41 §:issä säädetään.

Hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä on kuvattava hankinnassa käytettävä hankintamenettely.

2.7 Innovatiiviset hankinnat

Hankintalain 38 § ja erikoisalojen hankintalain 41 § kuvattu innovaatiokumppanuus on hankintamenettely, jonka tavoitteena on innovatiivisen tavaran, palvelun tai rakennusurakan kehittäminen ja tämän tuloksena tuotettavien tavaroiden, palvelujen tai rakennusurakoiden hankkiminen. Estettä muiden hankintamenettelyjen käytölle innovatiivisten hankintojen kilpailutuksessa ei ole, esim. kilpailullinen neuvottelumenettely on koettu toimivaksi menettelyksi.

Oli käytössä mikä tahansa hankintamenettely, innovatiivisuuden saavuttamisen kannalta merkittävää on se, ettei tilaaja määrittele tarpeitaan ja vaatimuksiaan liian tarkasti, vaan jättää tilaa kehittämiselle. Tarpeita määriteltäessä on kuitenkin aina muistettava, että toimittajien tasapuolinen ja syrjimätön kohtelu ei saa vaarantua.

Hankintamenettelyä valitessa on tärkeää tarkastella myös hankinnan kokoa. Pieniä rutiininomaisia hankintoja ei kannata tehdä innovatiivisina hankintoina, eikä esimerkiksi paljon resursseja vaativan kilpailullisen neuvottelumenettelyn käyttö niissä ole kannattavaa.

Innovatiivisuutta voi olla myös se, että käytetään hankintamenettelyä, jota ei aiemmin ole kyseisen hankinnan kohdalla käytetty. Hyödynnetään esimerkiksi käänteistä kilpailutusta hankinnassa, jossa yleensä on määritelty hankinnan kohde tarkasti ehdottomia vähimmäisvaatimuksia hyödyntäen hintakilpailuna. Käänteisessä kilpailutuksessa tilaaja määrittelee vain hankinnan reunaehdot ja tarjoajien vastuulle jää annetun kustannuspuitteen sisällä suunnitella ja toteuttaa vaihtoehto, jonka laadukkuus pisteytetään tilaajan toimesta.

2.8 Sähköinen Cloudia-kilpailutusjärjestelmä

Cloudia Kilpailutus on sähköinen kilpailutusjärjestelmä, jonka avulla hoidetaan koko kilpailutusprosessi tarjouspyynnöstä hankintasopimukseen saakka keskitetysti internetin kautta. Järjestelmä on HILMA-integroitu.

Cloudiaan kirjaudutaan osoitteesta https://kilpailutus.cloudia.fi.

Järjestelmää tulee käyttää kaikissa kansalliset ja EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa. Myös pienhankinnoissa on suositeltavaa käyttää pienhankintaportaalia. Kyseiseen portaaliin kirjaudutaan samasta osoitteesta kuin Cloudiaan. Pääkäyttäjä on

hankintasuunnittelija, jolta voi pyytää lisätietoja järjestelmän käytöstä ja tunnuksia uusille käyttäjille.

3. PIENHANKINNAT

3.1 Pienhankintojen yleisperiaatteet

Pienhankinnoilla tarkoitetaan tässä ohjeessa hankintoja, joiden arvonlisäveroton arvo alittaa kulloinkin voimassa olevan kansallisen kynnysarvon. Näihin hankintoihin ei sovelleta hankintalakia muuten kuin hankintaoikaisua koskevin osin (hankintalain 135 §), joten hankintayksiköt saavat itse määritellä pienhankintoihin sovellettavat menettelyt. Pienhankinnat voidaan kilpailuttaa hankintalainsäädäntöä kevyemmin ja joustavammin menettelyin, joten erityistä huomiota tulee kiinnittää hankinnan luonteeseen ja suunnitteluvaiheeseen eli miten ja miksi käytetään tiettyä kilpailutusmenettelyä vai voidaanko hankinta toteuttaa suorahankintana.

Vaikka pienhankintoihin ei sovelleta hankintalakia, myös niissä tulee noudattaa julkisten hankintojen perusperiaatteita avoimuutta, tasapuolisuutta ja syrjimättömyyttä sekä suhteellisuutta. Markkinatuntemus ja hankinnoista informointi on hyvä tapa saada paikallisia pienyrityksiä aktivoitumaan julkisia pienhankintoja kohtaan. Jotta paikalliset pienyritykset voidaan saada mukaan hankintoihin, täytyy pienhankinnat saada ensin yritysten tietoon ja tarjottavaksi. Hankinnoista ilmoitetaan lähtökohtaisesti Cloudian pienhankinta.fi-portaalissa sekä julkaistaan linkki tarjouspyyntöön kaupungin www-sivuilla. Pienhankinnoissa ei ole velvollisuutta julkaista hankintailmoitusta Hilma-portaalissa.

Pienhankintojen suunnittelussa on erityisesti kiinnitettävä huomiota hankinnan luonteeseen sekä tarkoituksenmukaisuuteen eli keskitytään siihen, mikä on oleellista ja oikeassa suhteessa hankintaan nähden.

3.2 Hankintaprosessi

Alle 10.000 euron tavara- ja palveluhankintoja sekä alle 30.000 euronrakennusurakoita ei tarvitse kilpailuttaa, mutta hintatiedusteluja on tehtävä hankinnan kohde ja markkinaolosuhteet huomioon ottaen. Suositus on, että yleensä käytetään Cloudia-pienhankintaportaalia.

Yli 10.000 euron tavara- ja palveluhankinnat sekä yli 30.000 euron rakennusurakoiden pienhankinnat tulee yleensä kilpailuttaa, ja markkinoilla olemassa olevaa kilpailua tulee hyödyntää mahdollisuuksien mukaan. Tarjouspyyntö julkaistaan Cloudian pienhankintapalvelu.fi - portaalissa ja/tai toimitetaan erikseen osoitetuille tarjoajille.

Esimerkkejä tarjouskilpailun tai hintatiedustelun tekemisestä:

- Yksinkertaisimmillaan pyydetään muutamalta tarjoajalta vastauksia tai tarjouksia hinta-tiedusteluun tuote-, hinta- ja saatavuustietoja varten esim. sähköpostilla.
- Pyydetään muutamalta tarjoajalta tarjouksia esim. tuote-, hinta- ja saatavuustietoja varten ja käytetään apuna sähköistä Cloudia-pienhankintaportaalia.

- Hankinnasta voidaan haluttaessa julkaista hankintailmoitus Hilma-ilmoituskanavassa tai kaupungin verkkosivuilla ilmoittaen, että hankinta on alle kansallisen kynnysarvon, ja liittää hankintailmoitukseen tarjouspyyntö. Yksinkertaisessa hankinnassa pelkkä hankintailmoituksen julkaiseminenkin voi riittää.

Hankinnan luonne ohjaa, minkä sisältöinen tarjouspyynnön tulee olla. Koska pienhankinnoissa tavoitellaan yksinkertaisia ja kustannustehokkaita menettelyjä, tarjouspyyntöön sisältyviä laadullisia vertailuperusteita kannattaa käyttää harkiten. Mitä vähemmän vertailuperusteita tarjouspyyntöön sisällytetään, sitä vähemmällä työllä hankinta on mahdollista toteuttaa. Tarjouksia vertailtaessa ei saa ottaa mukaan vertailuperusteita, joita ei ole mainittu tarjouspyynnössä. Laatutekijät voidaan ottaa huomioon siten, että hankinnan minimivaatimustaso määritellään tarkasti hankinnan kohteen kuvauksessa ja teknisissä erittelyissä.

Tarjoajalle voidaan tarvittaessa asettaa soveltuvuusvaatimuksia, esimerkiksi tarjoajan luottoluokitusta tai kokemusta edellisistä vastaavista hankinnoista koskevia vaatimuksia. Tarjouksista valitaan kokonaistaloudellisesti edullisin tai hinnaltaan halvin.

Käytetyn hankintamenettelyn eri vaiheet dokumentoidaan asianmukaisesti myös pienhankintoja tehtäessä. Hankinnat tulee toteuttaa mahdollisimman suunnitelmallisesti ja taloudellisesti sekä tarkoituksenmukaisina kokonaisuuksina, sillä toistuvat ja selkeästi pilkotut hankinnat voidaan saattaa markkinaoikeuden käsiteltäväksi, vaikka hankintalain mukainen valitusoikeus ei muuten koske pienhankintoja. On myös huomioitava mahdollisuus toteuttaa toistuvat pienhankinnat puitejärjestelyin.

3.3 Hankintapäätös ja -sopimus

Alle 10.000 euron tavara- ja palveluhankinnoissa sekä alle 30.000 euron rakennusurakoissa ei tarvitse tehdä kirjallista hankintapäätöstä. Päätöksen hankinnasta tekee toimivaltuudet omaava viranhaltija tai työntekijä. Kirjallisen hankintasopimuksen laatimista suositellaan silloin, kun se on hankinnan kohteeseen ja arvoon nähden tarkoituksenmukaista.

Yli 10.000 euron tavara- ja palveluhankinnoissa sekä yli 30.000 euron rakennusurakoissa edellytetään toimivaltuudet omaavan viranhaltijan tai työntekijän/toimielimen kirjallista ja perusteltua hankintapäätöstä. Hankintapäätökseen tulee liittää muutoksenhakuohjeet. Hankinnasta tehdään kirjallinen hankintasopimus. Hankintapäätöksestä on kerrottu tätä tarkemmin 8. luvussa.

3.4 Suorahankinta pienhankinnoissa

Pienhankinnat tulee lähtökohtaisesti aina tehdä hankintaohjeen tämän luvun periaatteiden mukaisesti. Hankinta ilman kilpailutusta eli suorahankinta tietyltä toimittajalta on mahdollista pienhankinnoissa, jos hankinnan arvo on vähäinen tai jos kilpailuttaminen on muutoin epätarkoituksenmukaista hankinnan luonteesta johtuen.

Suorahankintojen tekeminen on siten poikkeuksellisesti sallittua, jos siihen on hyväksyttävät perustelut. Hyväksyttävien perustelujen arvioinnissa voidaan soveltaa hankintalain 40 ja 41 §:ien mukaisia perusteluja. Pienhankinta voidaan kuitenkin aina

tehdä suoraan ilman kilpailuttamista, jos kilpailuttaminen olisi hankinnan arvoon nähden ilmeisen kohtuutonta. Aiemmin 2.2 luvussa mainitulla tavalla alle 10.000 euron pienhankinnat voidaan tehdä kilpailuttamatta.

Suorahankinnan käyttäminen ei saa johtaa tiettyjen toimittajien suosimiseen tai syrjimiseen, ja sen käyttäminen tulee aina perustella hankintapäätöksessä.

4. KANSALLISET HANKINNAT

4.1 Yleistä kansallisista hankinnoista

Kansalliset hankinnat ovat hankintalain kansallisten kynnysarvojen ylittäviä hankintoja. Kansallisissa hankinnoissa noudatetaan hankintalain periaatteita sekä hankintalain 11 luvun menettelysäännöksiä.

Kansallisissa hankinnoissa on kilpailuttamisvelvoite ja kansallinen ilmoitusvelvoite, mutta ne voidaan hoitaa joustavammin säännöksin kuin EU-kynnysarvon ylittävät hankinnat.

4.2 Hankintamenettely

Kansalliset hankinnat kilpailutetaan käyttämällä menettelyä, joka on hankintalain yleisten periaatteiden mukainen (esimerkiksi siten, ettei menettely syrji tai estä tasapuolista osallistumista hankintamenettelyyn). Kansallisissa hankinnoissa voidaan käyttää samanlaisia menettelyjä kuin EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa, mukauttaa niitä tai käyttää itse määriteltyä menettelyä.

Laissa ei määritellä käytettävää kansallista hankintamenettelyä lainkaan, joten hankintayksikön on kuvattava käyttämänsä hankintamenettely hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä. Kuvauksessa on kerrottava, miten hankintamenettely kokonaisuudessaan etenee. Kuvauksessa on hyvä mainita esimerkiksi, sisältääkö menettely tarjoajien määrän rajoittamista tai neuvottelukierroksia, missä vaiheessa tarjoajan odotetaan toimittavan dokumentteja tai tarjous hankintayksikölle ja minkälaisia vaatimuksia menettelyyn yleisesti liittyy.

4.3 Hankinnasta ilmoittaminen

Kansallisissa hankintamenettelyissä on käytössä sähköinen Cloudia- kilpailutusjärjestelmä. Hankintapalvelu hallinnoi sitä, opastaa sen käytössä ja tarvittaessa toteuttaa teknisesti tarjouspyynnön ja hankintailmoituksen täyttämisen (substanssitiedosta vastaa aina hankinnasta vastaava taho). Hankintailmoitus julkaistaan Tarjouspalvelu.fi – portaalissa sekä Hilma.fi -ilmoituskanavalla ja kaupungin www-sivuilla.

4.4 Hankintapäätös ja -sopimus

Kansallisen kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa hankintapäätöksen tekee toimintavaltuudet omaava viranhaltija/ toimielin. Hankinnasta tehdään kirjallinen ja perusteltu hankintapäätös, johon liitetään muutoksenhakuohjeet. Hankinnasta tulee tehdä kirjallinen hankintasopimus. Hankintapäätöstä on selostettu yksityiskohtaisesti 8. luvussa.

4.5 Suorahankinnat

Kansallisen kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa voidaan tehdä suorahankinta 5 luvun mukaisesti samoin edellytyksin kuin hankintalain 40 ja 41 §:ien mukaan EU-kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa. Perustelut suorahankinnalle on merkittävä ja dokumentoitava siten, että ne voidaan jälkikäteen tarkistaa.

5. EU-KYNNYSARVOT YLITTÄVÄT HANKINNAT

5.1 Yleistä

EU- kynnysarvon ylittävät hankinnat on kilpailutettava hankintadirektiivien mukaisin kilpailuttamismenettelyin, ja niitä koskee EU-laajuinen ilmoitusvelvoite.

EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa hankintasopimus voidaan tehdä hankintakokonaisuutena tai jakaa erillisiin osiin. Tämä hankintayksikön mahdollisuus liittyy lain tavoitteeseen parantaa pienten ja keskisuurten asemaa julkisissa hankinnoissa. Hankinnan jakaminen osiin on erotettava hankintalain 31 §:n mukaisesta hankintojen kielletystä pilkkomisesta. Pilkkomiskiellon vastaisesta menettelystä on kyse silloin, kun lain soveltamisen välttämisen tarkoituksessa pilkotaan hankinta eriin ja lasketaan ennakoitu arvo poikkeuksellisin menetelmin. Kun hankinta jaetaan osiin siten, että kokonaisuuden eri osista voi järjestää esimerkiksi erillisen kilpailutuksen, jakaminen ei vaikuta hankintakokonaisuuden ennakoituun arvoon, sillä kaikki hankintakokonaisuuden osat on otettava huomioon ennakoitua arvoa laskettaessa.

Jos hankintayksikkö ei jaa hankintasopimusta osiin, se on perusteltava hankintapäätöksessä. Syynä voi olla esimerkiksi se, että jakaminen saattaisi rajoittaa kilpailua, vaarantaa sopimuksen asianmukaisen toteuttamisen tai että siitä seuraisi eri osien yhteensopimattomuus tai sen riski.

5.2 Hankintamenettelyt ja hankinnoista ilmoittaminen

EU-hankinnoissa tarjouspyynnön pitää olla heti saatavilla sähköisenä hankintailmoituksen julkaisemishetkestä ja tarjous tulee voida antaa sähköisesti. EU-kynnysarvot ylittävissä hankintamenettelyissä on käytössä sähköinen kilpailutusjärjestelmä, jota hankintapalvelut hallinnoi ja jonka käytössä se opastaa. Tarvittaessa hankintapalvelut toteuttaa teknisesti tarjouspyynnön ja hankintailmoituksen täyttämisen (substanssitiedosta vastaa aina hankinnasta vastaava taho).

5.2.1 Avoin menettely

- Julkaistaan hankinnasta hankintailmoitus kansallisessa julkisten hankintojen sähköisessä ilmoituskanavassa HILMA:ssa sekä tarjouspalvelu.fi-portaalissa. Avointa menettelyä käytetään erityisesti silloin, kun hankitaan selkeästi määriteltäviä tuotteita tai palveluita.
- Tarjousten tekemiseen on varattava riittävä aika ottaen huomioon hankinnan laatu, luonne ja laajuus. Ennen saatujen tarjousten käsittelyä arvioidaan tarjouksen jättäneiden yritysten kelpoisuus. Hankintapäätös tehdään saatujen

hyväksyttävien tarjousten perusteella tarjouspyynnössä mainituin valintaperustein ja arviointikriteerein.

- Avoimessa menettelyssä tarjouspyyntö voidaan lähettää hankintailmoituksen julkaisemisen jälkeen myös suoraan sellaisille tavaran- tai palveluntoimittajille tai urakoitsijoille, joilta halutaan tarjous. Tasapuolinen kohtelu edellyttää, että kaikki tarjoajat saavat saman informaation hankkeesta. Toimittaja on valittava tarjouksen jättäneiden joukosta.

5.2.2 Rajoitettu menettely

- Rajoitettu menettely soveltuu sellaisiin hankintoihin, joissa on tarve rajoittaa osallistujien määrää ja joissa rajaamiselle on selkeät perusteet.
- Julkaistaan hankinnasta hankintailmoitus, johon kaikki halukkaat toimittajat voivat pyytää saada osallistua. Osallistumishakemuksen jättäneiden ehdokkaiden joukosta valitaan ne, joille lähetetään tarjouspyyntö. Ilmoitettu määrä on kutsuttava, jollei ehdokkaita ole sitä vähemmän.
- Ainoastaan valitut ehdokkaat voivat tehdä tarjouksen. Osallistujien määrän rajoittamiseen käytetään hankintailmoituksessa ilmoitettuja soveltuvuusvaatimuksia ja arviointiperusteita. Tarjouksia on pyydettävä hankinnan laatuun ja kokoon nähden riittävä määrä.

5.2.3 Neuvottelumenettely

Neuvottelumenettelyä voidaan käyttää, jos hankintayksikön tarpeita ei voida täyttää olemassa olevia ratkaisuja mukauttamatta. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että neuvottelumenettelyä voidaan käyttää kaikissa tapauksissa paitsi ostettaessa ns. bulkkituotteita. Neuvottelumenettelyn yksityiskohtaisista käyttöedellytyksistä säädetään hankintalain 34 §:ssä.

- Hankinnasta julkaistaan hankintailmoitus, johon kaikki halukkaat toimittajat voivat pyytää saada osallistua. Osallistumishakemuksen jättäneiden ehdokkaiden joukosta valitaan ne, jotka kutsutaan neuvottelumenettelyyn. Ainoastaan valitut ehdokkaat kutsutaan neuvotteluun. Osallistujien määrän rajoittamiseen käytetään hankintailmoituksessa ilmoitettuja soveltuvuusvaatimuksia ja arviointiperusteita. Ehdokkaita kutsutaan vähintään kolme. Ehdokkaita on kutsuttava neuvotteluihin hankinnan kokoon ja laatuun nähden riittävä määrä todellisen kilpailun varmistamiseksi. Neuvottelumenettelyssä ehdokkaita on kutsuttava vähintään kolme, jollei soveltuvia ehdokkaita ole sitä vähemmän. Jos soveltuvia ehdokkaita on vähemmän kuin kolme, hankintayksikkö voi jatkaa menettelyä pyytämällä kaikki soveltuvuusvaatimukset täyttävät ehdokkaat esittämään alustavan tarjouksen. Hankintayksikkö voi neuvotella kaikista hankinnan ehdoista valitsemiensa tarjoajien kanssa.
- Hankintailmoituksessa voidaan määrittää, kuinka monta tarjoajaa kutsutaan osallistumaan menettelyyn. Ilmoitettu määrä on kutsuttava, jollei soveliaita ehdokkaita ole sitä vähemmän.

- Neuvottelumenettelyä voi käyttää eri ratkaisuvaihtoehtojen selvittämiseen EU:n kilpailullisen neuvottelumenettelyn tavoin tai parhaan tarjouksen selvittämiseen tavallisen EU-neuvottelumenettelyn tavoin.
- Neuvottelumenettely ei oikeuta poikkeamaan aidosta kilpailutuksesta eikä saatujen tarjousten tasapuolisesta käsittelystä.

5.3 Hankintapäätös ja -sopimus

EU-kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa päätöksen tekee toimintavaltuudet omaava toimielin. Hankinnasta tulee tehdä kirjallinen ja perusteltu hankintapäätös, johon liitetään muutoksenhakuohjeet. Hankinnasta tulee tehdä kirjallinen hankintasopimus. Hankintapäätöksestä on kerrottu yksityiskohtaisesti 8. luvussa.

5.4 Suorahankinnat

EU- kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa voidaan tehdä suorahankinta 5 luvun mukaisesti hankintalain 40 ja 41 §:ien mukaisin perustein. Suorahankinnan perustelut on merkittävä ja dokumentoitava siten, että ne voidaan jälkikäteen tarkistaa.

5.5 Erityisesti huomioitavaa

5.5.1 Tarjouksen liitteet ja yhteinen eurooppalainen hankinta-asiakirja

EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa tarjouspyyntöön tulee liittää yhteinen eurooppalainen hankinta-asiakirja (ESPD-lomake), jolla tarjoaja vakuuttaa täyttävänsä hankintalain ja tarjouspyynnön vaatimukset. Tarjoajia ei saa vaatia toimittamaan viranomaisasiakirjoja tarjouksensa liitteenä. Näiden seikkojen osalta riittää, että tarjoaja vakuuttaa vaatimusten täyttyvän ESPD-lomakkeelta. Tarjouskilpailun voittajaa pyydetään toimittamaan vaaditut asiakirjat, ja nämä tarkistetaan ennen sopimuksen allekirjoittamista.

Cloudia-kilpailutusjärjestelmää käytettäessä tarjoajat täyttävät ESPD-lomakkeen suoraan järjestelmässä.

ESPD-lomake on suomen kielellä Euroopan komission sivuilla (linkki: https://ec.europa.eu/tools/espd/filter?lang=fi).

Työ- ja elinkeinoministeriö on antanut ESDP-lomakkeen käytöstä ohjeen (linkki: https://tem.fi/documents/1410877/2132242/ESPD-v%C3%A4line/248a72a3-8921-4f11-b316-d9df153b784c)

5.5.2 Poissulkemisperusteet

EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa on huomioitava hankintalain pakolliset sekä harkinnanvaraiset poissulkemisperusteet (hankintalain 80 § ja 81 §). Hankintayksikön on päätöksellään suljettava ehdokas tai tarjoaja tarjouskilpailun ulkopuolelle, jos hankintayksikön tiedossa on, että ehdokas tai tarjoaja taikka sen hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsen tai edustus-, päätös- tai valvontavaltaa käyttävä henkilö on rikosrekisteristä ilmenevällä lainvoimaisella tuomiolla tuomittu jostakin seuraavasta rikoksesta rangaistukseen:

1. rikoslain (39/1889) 16 luvun 13 §:ssä tarkoitettu lahjuksen antaminen, 16 luvun 14 §:ssä tarkoitettu törkeä lahjuksen antaminen, 16 luvun 14 a §:ssä tarkoitettu lahjuksen antaminen kansanedustajalle tai 16 luvun 14 b §:ssä tarkoitettu törkeä lahjuksen antaminen kansanedustajalle;
2. rikoslain 17 luvun 1 a §:ssä tarkoitettu osallistuminen järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan;
3. rikoslain 25 luvun 3 §:ssä tarkoitettu ihmiskauppa tai 25 luvun 3 a §:ssä tarkoitettu törkeä ihmiskauppa;
4. rikoslain 29 luvun 1 §:ssä tarkoitettu veropetos, 29 luvun 2 §:ssä tarkoitettu törkeä veropetos, 29 luvun 4 a §:ssä tarkoitettu työeläkevakuutusmaksupetos, 29 luvun 4 b §:ssä tarkoitettu törkeä työeläkevakuutusmaksupetos, 29 luvun 5 §:ssä tarkoitettu avustuspetos, 29 luvun 6 §:ssä tarkoitettu törkeä avustuspetos tai 29 luvun 7 §:ssä tarkoitettu avustuksen väärinkäyttö;
5. rikoslain 30 luvun 7 §:ssä tarkoitettu lahjominen elinkeinotoiminnassa, 30 luvun 7 a §:ssä tarkoitettu törkeä lahjominen elinkeinotoiminnassa, 30 luvun 8 §:ssä tarkoitettu lahjuksen ottaminen elinkeinotoiminnassa tai 30 luvun 8 a §:ssä tarkoitettu törkeä lahjuksen ottaminen elinkeinotoiminnassa;
6. rikoslain 32 luvun 6 §:ssä tarkoitettu rahanpesu, 32 luvun 7 §:ssä tarkoitettu törkeä rahanpesu, 32 luvun 8 §:ssä tarkoitettu salahanke törkeän rahanpesun tekemiseksi tai 32 luvun 9 §:ssä tarkoitettu tuottamuksellinen rahanpesu;
7. rikoslain 34 a luvun 1 §:ssä tarkoitettu terroristisessa tarkoituksessa tehty rikos, 34 a luvun 2 §:ssä tarkoitettu terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu, 34 a luvun 3 §:ssä tarkoitettu terroristiryhmän johtaminen, 34 a luvun 4 §:ssä tarkoitettu terroristiryhmän toiminnan edistäminen, 34 a luvun 4 a §:ssä tarkoitettu koulutuksen antaminen terrorismirikoksen tekemistä varten, 34 a luvun 4 c §:ssä tarkoitettu värväys terrorismirikoksen tekemiseen tai 34 a luvun 5 §:ssä tarkoitettu terrorismin rahoittaminen.

Hankintayksikön on suljettava tarjouskilpailusta myös ehdokas tai tarjoaja, joka on lainvoimaisella päätöksellä tai tuomiolla todettu laiminlyöneen velvollisuutensa maksaa Suomen tai sijoittautumismaansa veroja tai sosiaaliturvamaksuja. Edellä säädettyä ei kuitenkaan sovelleta, jos ehdokas tai tarjoaja on maksanut verot tai sosiaaliturvamaksut taikka sopinut sitovasta järjestelystä niiden maksamista varten.

5.5.3 Rikosrekisteriote

EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa tarjouskilpailun voittaneen yrityksen merkittävältä henkilöpiiriltä tulee tarkistaa rikosrekisteriotteesta, ettei kyseisillä henkilöillä ole vankeustuomioita tietyistä hankintalaissa mainitusta rikoksista (hankintalain 80 §). Merkittävä henkilöpiiri voidaan tarkistaa yrityksen kaupparekisteriotteesta tai kysyä tarjoajalta itseltään.

Työ- ja elinkeinoministeriö on antanut ohjeen rikosrekisteriotteen käyttämisestä hankinnoissa (linkki:

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79882/TEM_oppaat_4_2017_Uuden_hankintalainsaadannon_velvoitteet_08052017.pdf?sequence=1).

6. SUORAHANKINTA

Suorahankinnassa hankintayksikkö neuvottelee valitsemiensa toimittajien kanssa hankintasopimuksen ehdoista julkaisematta etukäteen hankintailmoitusta. Suorahankinta on mahdollista kansalliset kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa ja EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa ainoastaan hankintalain 40 ja 41 §:ien mukaisissa tilanteissa. Pienhankinnoissa noudatetaan tämän hankintaohjeen 2 luvun ohjeita.

Keskeisimmät suorahankinnan perusteet:

- Tavara- tai palveluhankinta on arvoltaan vähäinen (alle 10 000€).
- Ennalta arvaamaton kiire.*
- Tarjouskilpailun kustannukset ylittävät kilpailuttamisesta saatavan hyödyn.
- Vastaavaa tuotetta on hankittu viimeaikoina ja hintataso on selvillä.
- Muita kysymykseen tulevia toimittajia ei ole tiedossa.

* Ennalta arvaamattoman kiireen tulee ensinnäkin johtua kaupungin ulkopuolisista syistä. Perusteen on lisäksi oltava äkillinen ja sellainen, jota hankintayksikkö ei ole kohtuudella voinut ennakoida. Hallituksen esityksen mukaan soveltuva kiiretilanne voisi olla esimerkiksi äkillisen luonnonilmiön tai onnettomuuden aiheuttamien vahinkojen korjaaminen taikka toiminnoille kriittisen laitteen ennalta arvaamaton rikkoutuminen ja sen vaatimat toimet. Lisäksi on kyettävä näyttämään toteen, että hankinnan tekeminen on ollut ehdottoman välttämätöntä.

Suorahankinnan käytön syy tulee aina perustella. Vaikka Forssan kaupunki on määritellyt tässä hankintaohjeessa hankinnan vähäisen arvon, kannattaa aina tapauksittain harkita, onko syytä selvittää 2-3 tarjoajalta tilausta varten tuote-, hinta- ja saatavuustiedot. Hankintaa ei tarvitse kilpailuttaa, mutta hintatiedusteluja on tehtävä hankinnan kohde, hinta ja markkinaolosuhteet huomioon ottaen. Suositus on, että yleensä käytetään Cloudia-pienhankintaportaalia.

> ”Ratkaisussa MAO:575/10 oli maanrakennustyötä koskeva hankinta, jossa hankintayksikkö teki suorahankinnan ostamalla lähellä työmaata toimineelta yritykseltä. Hankintayksikön mukaan työkoneen yhteiskäyttö on edullista, kun kaivinkone voidaan työllistää tehokkaasti ja vältytään seisokeilta ja siirtokustannuksilta. Markkinaoikeus ei katsonut perusteen olleen hankintalainmukainen suorahankintaperuste.”

7. HANKINTAPROSESSI

7.1 Hankintojen valmistelu

Kilpailun edellytysten luominen alkaa hankinnan tarveselvityksellä, tuotteistuksella ja suunnittelulla. Hankinnan sisällön määrittelyn lisäksi tulee varmistua siitä, että hankinnan keskeiset osatekijät, kuten hankintamenettely, sopimusehdot, valinta- ja arviointiperusteet, on mietitty valmiiksi ja että ne eivät suosi tai syrji markkinoilla toimijoita. Hankinnan suunnittelu on myös varainkäytön suunnittelua, joten hankinnan arvo, käytettävissä olevat määrärahat ja muut talousarviomääräykset on selvitettävä huolellisesti.

Markkinoilla tarjolla olevien vaihtoehtojen selvittäminen ja vuoropuhelu yrittäjien kanssa ennen tarjouskilpailua on sallittua ja suositeltavaa. Vuoropuhelun on kuitenkin oltava tasapuolista.

7.2 Pk-yritysten ja paikallisuuden huomioiminen

Riittävät tiedot markkinoista ja paikallisista toimittajista mahdollistavat paikallisten pienyritystenkin osallistumisen ja menestymisen hankinnoissa. Paikalliset pienyritykset voidaan nähdä ketterinä ja nopeasti reagoivina toimittajina, joten niitä tulisi pyrkiä hyödyntämään myös kilpailutuksissa. On kuitenkin aina muistettava, että syrjinnän kiellon periaate kieltää paikallisuuden suosimisen.

Hankinnoissa voidaan kuitenkin ottaa huomioon paikalliset olosuhteet esimerkiksi vaatimalla, että tavara kestää Suomessa vallitsevat olosuhteet. Samoin hankintayksikkö voi asettaa vaatimuksia palvelupisteen sijainnille tai vaikkapa huollon vasteajalle. Myös esimerkiksi elintarvikkeiden toimitusketjun maksimiaika voidaan määritellä. Vaatimuksia asetettaessa on huomioitava, että ne pitää pystyä perustelemaan hankintayksikön tarpeella eivätkä ne saa turhaan rajoittaa kilpailua. Verotulojen kertymistä kaupungille ei lähtökohtaisesti voida huomioida vaatimuksia asetettaessa.

> *”Tapauksessa MAO:149–151/13 oli kyse koulumatkakuljetuksista. Hankintayksikkö arvioi toimittajien luotettavuutta muun muassa antamalla 5 pistettä paikkakunnan tuntemuksesta. Markkinaoikeus totesi vertailuperusteesta ”paikkakunnan tuntemus”, että vertailuperusteiden syrjimättömyyttä koskeva vaatimus edellyttää ensi sijassa sitä, että tarjousten vertailussa ei tulisi antaa merkitystä alueellisille tekijöille ilman hankinnan kohteeseen liittyvää erityistä syytä. Hankintayksikkö oli menetellyt hankinnassaan julkisia hankintoja koskevien oikeusohjeiden vastaisesti.”*

Paikallistuntemusta voidaan edellyttää hankinnan kohteen sitä vaatiessa. Paikallistuntemuksen tulee kuitenkin olla järkevässä suhteessa sen todelliseen merkitykseen.

> *”Tapauksessa MAO: 624- 626/10 paikallistuntemuksella oli merkitystä, kun kyseessä oli ensihoito- ja sairaankuljetuspalvelut. Hankintayksiköllä oli ollut oikeus antaa lisäpisteitä paikallistuntemuksesta, koska paikallistuntemuksella on todellista merkitystä avun saannin nopeudelle.”*

Pk-yrityksillä on harvoin käytettävissä erikseen tarjouskilpailuihin suunnattuja henkilöresursseja, mikä tulisi ottaa huomioon aikarajoja määriteltäessä. Hankintasäännöstö mahdollistaa myös ennakkotietojen jakamisen tulevista hankinnoista, mikä tulisi huomioida erityisesti laajoissa ja monimutkaisissa hankinnoissa, joissa pienyritykset tarvitsevat aikaa valmistautumiseen ja kumppanuuksien solmimiseen.

Pienyritysten osallistumista hankintoihin voidaan edesauttaa myös sopimalla puitejärjestelyistä. Puitejärjestelyn piirissä voi olla useita toimittajia, jotka valitaan hankintalain mukaisella hankintamenettelyllä. Kun hankintayksikössä nousee tarve hankintaan, käydään ns. minikilpailutus näiden toimittajien välillä. Tämä järjestely antaa pienyrityksille entistä paremman mahdollisuuden kilpailla juuri niistä sopimuksista, jotka ne pystyvät suorittamaan.

Kannattaa käyttää hyväksi hankintaneuvojan palveluja. Hankintaneuvonnan tarkoitus on

- saada hankintayksiköt pyytämään tarjouksia siten, että pk-yritykset voivat jättää tarjouksia.
- saada pk-yritykset aktivoiduksi jättämään tarjouksia julkisiin hankintoihin
- kehittää hankintayksiköiden ja tarjoajien välistä vuoropuhelua.

7.3 Hankinnan jakaminen osiin

Suurin yksittäinen este pk-yritysten osallistumiseen julkisiin hankintoihin on hankintojen koko. Suuret hankinnat tulisi yleensä voida jakaa osiin ja osatarjousten tekeminen tulisi voida sallia. Hankintojen jakaminen osiin edesauttaa pienyritysten osallistumismahdollisuuksia sekä määrällisesti että laadullisesti. Pienyrityksillä on kapasiteettinsa nähden edellytykset vastata jaetun hankintaosan tarpeisiin, ja pienyritykset voivat hyödyntää erityisosaamistaan. Osatarjousten avulla voidaan valita paras mahdollinen toimija kullekin osa-alueelle sekä välttää alihankinnat, koska jokaisen toimijan kanssa on itsenäinen sopimus. Näistä syistä osatarjousten tekeminen pitäisi kaupungin hankinnoissa sallia aina, kun se on hankinnan kannalta järkevää.

Jo hankintailmoituksessa tulee ilmoittaa, sallitaanko osatarjoukset ja missä muodossa. Vaihtoehtoina ovat: 1) tarjouksen voi jättää yhteen osaan, 2) tarjouksen voi jättää useaan osaan (ilmoitettava enimmäismäärä) tai 3) tarjouksen voi jättää kaikkiin osiin. Lisäksi voidaan ilmoittaa mahdollisuudesta hyväksyä kokonaistarjous.

Osatarjousten sallittavuudesta tulee kertoa selkeästi ja mahdollisimman yksityiskohtaisesti myös tarjouspyynnössä, jotta tarjoukset ovat yhteismitallisia ja vertailukelpoisia. Vertailuperusteet voidaan asettaa jokaisen osa-alueen osalta erikseen, tai vertailuperusteet voivat olla myös samanlaisia. Huomiota on kiinnitettävä siihen, mitä käytetään vertailtavana hintana. Mikäli osatarjous sallitaan siten, ettei ole pakko tarjota kaikkia osia, ei vertailussa luonnollisestikaan voida käyttää vertailtavana hintana kaikkien osien yhteenlaskettua kokonaishintaa.

Osatarjouksien salliminen johtaa siihen, että jokaisen osa-alueen osalta tehdään oma hankintasopimus. Tällöin hankinta voidaan tehdä vain yhden osan osalta ja

keskeyttää muiden osien osalta. Tärkeintä kuitenkin on, että tarjoajat tietävät tarkasti hankinnan mahdollisista osatarjouksista.

Hankintojen osiin jakamisen lisäksi hankinta voidaan jakaa siten, että kilpailutuksessa valitaan usea toimittaja. Tällöin tarjouspyynnössä ilmoitetaan, pyritäänkö hankinta keskittämään yhdelle toimittajalle vai onko hankintayksikön tavoitteena tehdä sopimus usean toimittajan kanssa.

7.4 Laatuvaatimukset

Hankinnasta vastaavalla viranhaltijalla tai toimielimellä on oikeus päättää hankittavan tavaran, palvelun ja rakennustyön sisällöstä, laajuudesta ja laadusta. Nämä määräytyvät kunkin toiminta-alueen erityistarpeiden pohjalta. Hankinnan kohdetta kuvaavien määritelmien ja ominaisuuksien on mahdollistettava tarjoajille yhtäläiset mahdollisuudet osallistua tarjouskilpailuun.

Tarjouspyyntöasiakirjoihin on sisällytettävä kaikki hankinnan toteuttamisen kannalta tarpeelliset laatua koskevat tiedot, jotta kilpailuun osallistuvat voivat saada oikean käsityksen tilaajan tarpeista ja hankkeen yksityiskohdista. Muita kuin tarjouspyyntöasiakirjoissa esitettyjä vaatimuksia ei voida käyttää tarjousten vertailussa.

Tarjouspyynnössä esitettävät laatua koskevat vaatimukset voivat koskea esimerkiksi:

- tavaraan, palveluun tai rakennustyöhön kohdistuvia ominaisuuksia
- laadunvarmistusta
- sovellettavia standardeja
- teknisiä erityisvaatimuksia
- koulutusta, kokemusta
- ympäristövaikutuksia
- energiansäästöä
- huoltoa
- kestävää kehitystä.

Tarjouspyynnössä voidaan asettaa tarjoajille referenssivaatimuksia. Referenssivaatimuksia ei voida käyttää kokonaistaloudellisuuden vertailuperusteena, elleivät perusteena ole niiden laadulliset ominaisuudet, kuten esimerkiksi aiemmilta asiakkailta saadut asiakastyytyväisyyspalautteet. Vertailun tulisi silloin kohdistua siihen, mitä referenssikohteissa todellisuudessa toteutettiin ja mitä palautetta suorituksesta saatiin.

7.4.1 Ympäristömerkit tai muu ominaisuus

Kilpailutuksen kohteena olevilta tuotteilta tai palveluilta voidaan edellyttää merkkiä näytöksi siitä, että hankinnan kohde on haluttujen ympäristöominaisuuksien, sosiaalisten ominaisuuksien tai muiden ominaisuuksien mukainen. Ympäristömerkin, kuten joutsenmerkin ja EU-ympäristömerkin, edellyttäminen on helppo tapa huomioida ympäristönäkökohdat hankinnassa.

Edellytyksenä merkin vaatimiselle on kaikkien seuraavien ehtojen täyttyminen:

- Merkille asetetut vaatimukset koskevat ainoastaan perusteita, jotka liittyvät hankinnan kohteeseen ja soveltuvat hankinnan kohteena olevien rakennusurakoiden, tavaroiden tai palvelujen ominaisuuksien määrittelemiseen.
- Merkille asetetut vaatimukset perustuvat puolueettomasti todennettavissa oleviin ja syrjimättömiin perusteisiin.
- Merkit vahvistetaan avoimessa menettelyssä, johon viranomaiset, kuluttajat, työmarkkinaosapuolet, valmistajat, kaupan edustajat ja valtioista riippumattomat organisaatiot sekä muut asiaankuuluvat sidosryhmät voivat osallistua.
- Kaikkien asianomaisten osapuolten on mahdollista saada merkki.
- Merkille asetetut vaatimukset laatii kolmas osapuoli, johon merkkiä hakeva toimittaja ei voi käyttää ratkaisevaa vaikutusvaltaa.

Jos ympäristömerkittyjen tuotteiden tai palvelujen saaminen on ehdottoman tärkeää, voidaan vaatia, että hankinnan kohteena olevalle tuotteelle tai palvelulle on myönnetty tietty ympäristömerkki. Ympäristömerkin vaatimus tulisi muotoilla siten, että hyväksytään esimerkiksi ”Joutsenmerkki tai vastaava muu merkki”. Vähimmäisvaatimukset ilmoitetaan hankintailmoituksessa tai tarjouspyyntöasiakirjoissa, jolloin ainoastaan vähimmäisvaatimukset täyttävät tarjoukset huomioidaan. Jos ympäristömerkki on vähimmäisvaatimuksena ja jos tarjoajalla ei ole ympäristömerkkiä eikä selvitystä siitä, että hänen tarjoamansa tuote tai palvelu tosiasiassa täyttää ympäristömerkin saamisen edellytykset, tarjous tulee hylätä.

Siinä tapauksessa, että halutaan kannustaa ympäristömerkittyjen tuotteiden tai palvelujen tarjoamiseen mutta merkin tarjoaminen ei ole hankintayksikölle välttämätöntä, merkki voidaan huomioida laatuvertailussa. Hankinnan valintaperusteena on tällöin hinta-laatusuhde, ja edellytettyä merkkiä tarjoamalla tarjoaja saa lisäpisteitä laadun vertailussa. Laatupisteitä voidaan antaa ympäristömerkin lisäksi myös muista hankintayksikölle tärkeistä arvoista ja ominaisuuksista.

Hyväksyttäviä ovat myös muut mahdolliset merkit, jotka täyttävät vastaavat vaatimukset kuin merkki, jota on vaadittu. On myös kiinnitettävä huomiota merkkien ja hankinnan suhteeseen, ettei tietyn merkin kokonaan vaatiminen tule pk-yrityksille liian työlääksi ja kalliiksi. Hankinnan kohteen ympäristö-, sosiaaliset tai muut ominaisuudet voidaan määritellä esim. asettamalla tietyt vaatimukset ja todeta, mitkä merkit ainakin täyttävät vaaditut omanaisuudet, asettamatta kuitenkaan ko. merkkejä vaatimuksiksi.

Ympäristömerkkiä koskevan sopimusehdon lisäksi sopimuksessa on syytä olla sanktiolauseke sekä mahdollisesti irtisanomislauseke sellaisia tilanteita varten, ettei ympäristömerkkiä koskeva vaatimus sopimuskauden aikana täyttyisikään. Erityisesti sanktio- ja irtisanomisehto on hyvä huomioida siinä tapauksessa, kun ympäristömerkistä on saanut laatupisteitä tarjousten vertailuvaiheessa ja merkin tarjoaminen on siten vaikuttanut voittajan valintaan.

7.4.2 Energiatehokkuus

Kaupungin tekemillä hankinnoilla on merkittävä vaikutus tuotteiden ja palvelujen elinkaaren aikaiseen energiankulutukseen ja hiilidioksidipäästöihin mutta myös itse energiakustannuksiin. Kokonaistaloudellinen edullisuus sallii sen, että energiansäästömahdollisuudet voidaan ottaa huomioon.

Tuotteen energiatehokkuus, mikäli se pystytään objektiivisesti ja selvästi toteamaan, voi olla vähimmäisvaatimuksena tarjouspyynnössä. Vastaavasti palveluhankinnassa energiatehokkuus voidaan asettaa kelpoisuusvaatimukseksi ja/tai sopimusehdoksi. Tällöin vaatimuksen tulisi koskea tarjoajan kykyä tarjota kyseinen palvelu mahdollisimman energiatehokkaasti. Palveluhankinnoissa hankintayksikkö voi vaatia selvityksiä palvelun suorittamisessa toteutettavista energiatehokkuustoimenpiteistä. Toimittaja voi osoittaa täyttävänsä ympäristöasioita koskevat vaatimukset esim. käytössään olevin ympäristö- tai laatujärjestelmin tai palvelun energiatehokkuussuunnitelmin.

Tarjouspyynnöissä on määriteltävä ne hankinnan kohteena olevaan tavaraan tai palveluun liittyvät energiatehokkuuskriteerit, jotka tarjousvertailussa otetaan huomioon. Energiatehokkuudeltaan parhaimpia vaihtoehtoja saa käyttämällä elinkaarikustannuksia osana vertailuperusteita. Elinkaarikustannukset osoittavat tuotteen tai palvelun kaikki käytön aikaiset kustannukset, kuten ylläpito- ja energiakustannukset.

Vähimmäisvaatimuksina esitettyjä asioita ei voida esittää vertailukriteereinä samassa tarjouspyynnössä.

7.4.3 Järkivihreys ja ympäristönäkökulmakriteerit

Järkivihreiden- ja ympäristönäkökulmakriteerien mukaan tuominen hankintoihin tukee paikallisten yritysten mahdollisuutta menestyä kilpailutuksissa ja samalla toteuttaa kaupungin strategiaa kestävästä kehityksestä.

Hankinnoissa on pyrittävä huomioimaan seuraavat järkivihreys- ja ympäristönäkökulmakriteerit:

Tavarat ja palveluhankinnat:

- Ei osteta autoa vaan ratkaistaan liikkumis- / kuljetustarvetta
- Ajoneuvoissa päästöluokat, renkaissa pienempi vierintävastus
- Katuvaloissa valoteho / energiankulutus, Pätee myös kiinteistöihin, pylväsmateriaali
- Ympäristömerkit
- Polttoaineen kulutus ja sen pakollinen seuranta, vaihtoehtoiset energialähteet, päästöt kuten CO^2

Rakennusurakat (rakennukset ja infra):

- Vaaditaan jätteen lajittelua
- Vaihtoehtoisten tuotteiden salliminen
- Tuhkan salliminen rakenteissa
- Energiatehokkuus
- Järkivihreät toteutustavat, hiilijalanjälki
- Investointien vaikutus käyttötalouteen
- Vaikutus kulkutapajakaumaan
- Tarve -> oikea mitoitus!

Käyttöoikeussopimukset:

- Vuokrasopimukset: velvoitetaan jätteiden lajitteluun
- Järkivihreälle toiminnalle etusija (palstaviljely)

Lisätietoja:

http://www.motivanhankintapalvelu.fi/tietopankki

Ympäristöministeriö julkaisee erilaisia kiertotalouden tavoitteita tukevia hankintaohjeistuksia.

http://www.ym.fi/fi-FI

7.4.4 Sosiaaliset ehdot ja työllistämisehdot

Sosiaalisia näkökohtia on mahdollista huomioida laajasti hankinnoissa. Ne liittyvät heikossa asemassa olevien, kuten työttömien, vammaisten, ja muita heikommassa asemassa olevien vähemmistöjen tai muulla tavoin sosiaalisesti syrjäytyneiden henkilöiden integroimiseen tai uudelleen integroitumiseen yhteiskuntaan ja työelämään sekä heidän olosuhteidensa huomioimista muuten. Työpaikkojen luominen ja työllistäminen hankinnoin edistää yhteiskuntaan sopeuttamista ja on keskeinen tekijä pyrittäessä takaamaan yhdenvertaiset mahdollisuudet jokaiselle. Hankintasopimuksiin voidaan esim. sisällyttää lausekkeita, joilla varmistetaan tietyn ryhmän työllistäminen tai tiettyjen työehtojen noudattaminen. Kaikkein hyödynnetyimpiä sosiaalisia kriteerejä hankinnoissa ovatkin työllisyysnäkökulmat.

Sosiaalisia näkökohtia ympäristönäkökohtia hankinnoissa voidaan huomioida laajasti eri näkökulmista niin hankinnan kohteen määrittelyssä, toimittajan soveltuvuuden arvioinnissa, tarjousten vertailussa kuin hankintasopimuksessakin. Hankintalain säännökset ovat suurimmaksi osaksi mahdollistavia, joten hankintayksikkö voi käyttää luovuutta pohtiessaan erilaisia ratkaisuja, jotka mahdollisimman hyvin toteuttaisivat eettisten ja kestävien hankintojen tavoitteita. Sosiaalisten näkökohtien huomioimisen mahdollisuus riippuu myös itse hankinnasta ja sen tyypistä (tavara-, palvelu- vai käyttöoikeussopimus). Näkökulmien on kuitenkin myös liityttävä itse hankintaan ja oltava suhteessa hankinnan arvoon.

Ympäristö-, sosiaali- ja työlainsäädännön säännösten noudattamista on valvottava hankintamenettelyn eri vaiheissa, kun sovelletaan osallistujien valitsemista ja hankintasopimusten tekemistä koskevia yleisperiaatteita, menettelystä pois sulkemisen perusteita ja poikkeuksellisen alhaisia tarjouksia koskevia säännöksiä.

Hankinnoissa voidaan käyttää esimerkiksi seuraavia työllistämiskriteerejä:

Hankintatekninen toteutustapa:

- Työllistämiskriteerin hyväksyminen on tarjouksen kelpoisuuden ehto, ja työllistämiskriteeri on hankintasopimuksen ehtona.
- Työllistämiskriteeri on pisteytetty laadullinen tarjouskriteeri.
- Sopimukseen kirjatun työllistämisehdon toteuttamisesta seuraa yritykselle tarjouspyynnössä mainittu hyvitys.

Mahdollisia kriteerejä:

- Toimittaja sitoutuu tarjoamaan vähintään yhden työkokeilupaikan sopimuskauden aikana.
- Toimittaja sitoutuu tarjoamaan yhden työkokeilupaikan kutakin sopimusvuotta kohden.

- Toimittaja sitoutuu työllistämään yli kuusi kuukautta työttömänä olleen henkilön kuuden kuukauden kuluessa sopimuksen allekirjoituksesta.
- Toimittaja sitoutuu tarjoamaan vähintään yhden työkokeilupaikan tai työharjoittelupaikan tai työssäoppimispaikan sopimuskauden aikana.
- Toimittaja sitoutuu sopimuskauden aikana palkkaamaan vähintään yhden palkkatukeen oikeutetun työntekijän.
- Toimittaja sitoutuu tarjoamaan opiskelijalle vähintään yhden työssäoppimis-, työharjoittelu- tai opinnäytepaikan jokaisena sopimusvuotena.
- Toimittaja sitoutuu tarjoamaan vähintään yhden työkokeilupaikan sopimuskauden aikana, mikäli henkilöitä ohjautuu tai hakeutuu toimittajalle työkokeilujaksoille.

Kriteeri tulee aina suhteuttaa hankinnan arvoon. Kriteerien vastaisesta toiminnasta voidaan jo tarjouspyynnössä määrittää sanktio, joka suhteutetaan hankinnan arvoon.

Apua saa kaupungin työllisyyspalveluilta.

7.4.5 Tekniset eritelmät

Teknisin eritelmin määritellään tarkasti ne ominaisuudet, joita tuotteelta vaaditaan. Tarjous on hylättävä, jos tuote ei täytä teknisiä eritelmiä. Hankinnasta vastaava henkilökunta voi määrätä tavaran materiaaleista tai vaatia ympäristöä säästävää tuotantoprosessia.

Jos tarjouspyyntöasiakirjat sisältävät tavaran ominaisuuksia koskevia vaatimuksia, kuten teknisiä eritelmiä, ne tulee laatia kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa noudattaen EU:n puitteissa vahvistettua yleistä hankintasanastoa (CPV). Hankintasanastoa käytetään hankinta-asetuksen mukaisesti suppeammin EU-kynnysarvot alittavissa hankinnoissa kuin kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa.

8. TARJOUSPYYNTÖ

8.1 Tarjouspyynnön sisältö

Hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä on pyydettävä toimittajia määräaikaan mennessä esittämään tarjouksensa. Tarjouspyyntö on tehtävä kirjallisesti ja laadittava siten, että sen perusteella voidaan antaa keskenään vertailukelpoisia tarjouksia. Tarjoajaa tai ehdokasta voidaan pyytää määräajassa toimittamaan, lisäämään, selventämään tai täydentämään puutteellisia tai virheellisiä tietoja ja asiakirjoja. Tarjouspyynnön vähimmäissisältöä koskeva luettelo on EU-kynnysarvot ylittäviä hankintoja koskien hankintalain 68 §:ssä. Lain 102 §:ssä on luettelo hankintailmoituksen vähimmäissisällöstä kansallisissa hankinnoissa.

Esimerkki tarjouspyynnön sisällöstä

1. Tiedot hankintayksiköstä
2. Hankinnan kohde (tausta, tarkoitus ja tavoitteet)
3. Hankinnan sisältö (määrä/laajuus, yksityiskohtaisempi kuvaus)
4. Sovellettava hankintamenettely ja viittaus hankintalakiin; pienhankinnoissa maininta, ettei ole hankintalain alainen

5. Sopimuskausi (pituus ja mahdolliset optiot)
6. Soveltuvuus- ja vähimmäisvaatimukset ja niiden osoittaminen:
    - tarjoajan ja tarjouksen kelpoisuuteen liittyvät perusvaatimukset, yleinen luotettavuus, taloudellinen asema sekä tekniset ja muut (esim. ammatilliset) edellytykset sekä tarjouspyynnön mukaisuus
    - tilaajavastuulain mukaisten vaatimusten täyttyminen
    - EU-hankinnoissa on vaadittava käytettäväksi yhteistä eurooppalaista hankinta-asiakirjaa (ESPD) hankintamenettelyn aikana alustavana näyttönä siitä, että poissulkemisperusteet eivät rasita ehdokasta tai tarjoajaa sekä siitä, että ehdokas tai tarjoaja täyttää hankintayksikön asettamat soveltuvuusvaatimukset.
7. Tarjouksen valintaperuste: Kokonaistaloudellinen edullisuus
    - Uudessa hankintadirektiivissä halvimman hinnan valintaperuste poistettiin. Hankintayksiköiden on käytettävä valintaperusteena kokonaistaloudellista edullisuutta. Käytännössä vertailuperusteena voidaan edelleen käyttää halvinta hintaa tai kustannuksia, mutta hankintapäätöksessä on perusteltava, miten hankinnan laadulliset vaatimukset täyttyvät / miten laadulliset näkökohdat on huomioitu hankittavassa kokonaisuudessa. Kokonaistaloudellisen edullisuuden perusteena voi olla:
        i. halvin hinta
        ii. kustannuksiltaan edullisin hinta (esim. elinkaarikustannukset)
        iii. hinta-laatusuhteeltaan paras ratkaisu
    - Tavarahankinnat on jätetty perusteluvelvollisuuden ulkopuolelle, koska tavaroiden laatuun liittyvät tekijät ovat yleensä olennainen osa tuotteen määrittelyä ja näin ollen sisältävät laadulliset tekijät.
    - Tarjouspyynnössä on esitettävä kaikki vertailukriteerit, jotka hankintaa koskevassa päätöksenteossa otetaan huomioon.
8. Vaadittavat huolto- ja käyttöohjeet, koulutukset, varaosien saanti, huolto- ja korjausmahdollisuudet ym. hankinnan toteuttamiseen oleellisesti vaikuttavat asiat, jotka tarjoajan on tarjouksessaan ilmoitettava/selvitettävä
9. Hinta ja kaupalliset ehdot (kokonaishinta tai/sekä eri osa-alueiden hinnat, sitovuus ja korotusperusteet)
10. Laskutus- ja maksuehdot
11. Sopimusmenettely ja -ehdot, erimielisyyksien ratkaiseminen
12. Tarjousasiakirjojen julkisuus
13. Tieto asiakirjoista mahdollisesti perittävistä maksuista
14. Päivä, johon mennessä mahdolliset lisäkysymykset tulee lähettää

15. Tarjouksen toimittaminen: tarjouksen jättöaika, -osoite
16. Tarjouksessa tarvittavat tunnistetiedot (mm. hankinnan tunnus, tarjoajan tiedot)
17. Tarjouksessa tarvittavat tarjouksen antajan sähköiset yhteystiedot hankintapäätöksen tiedoksiantoa varten
18. Tilaajan tiedot (lisätietojen antaja, yhteystiedot ja mahdolliset eri osoitteet)
19. Liiteluettelo ja liitteet
20. Allekirjoitus

Tarjouspyynnössä tulee pyrkiä selkeään ja yksinkertaiseen ilmaisuun. Tarjouspyynnön otsikkoon tulisi merkitä mitä hankitaan ja sana tarjouspyyntö esim. Auran hankintaa koskeva tarjouspyyntö. Tämä helpottaa tarjouspyynnön löytymistä hakutyökalulla. Tarjouspyyntöluonnoksen lähettäminen kommenttikierrokselle ennen varsinaisen tarjouspyynnön lähettämistä on myös mahdollista. Tämä antaa toimittajille mahdollisuuden esittää kommentteja tarjouspyyntöluonnoksen sisällöstä. Kommentteja tulee pyytää avoimesti mahdollisimman monelta tarjoajalta, esimerkiksi kaikilta markkinakartoitukseen osallistuneilta tarjoajilta. Myös neuvottelu tarjouspyynnön sisällöstä avoimesti toimittajien kanssa on mahdollista, mikäli neuvottelut eivät vaaranna tasapuolista ja syrjimätöntä kohtelua tarjouskilpailussa.

Tarjousten vertailuperusteiksi voidaan sisällyttää kriteereihin erilaisia laadun ja hinnan taustalla olevia vaatimuksia, jolloin pienillä ja myös paikallisilla yrityksillä voi olla mahdollisuus hyödyntää suhteellisia vahvuuksiaan, kuten reagointikykyä ja joustavuutta. Paikallisen pienyrityksen vahvuuksia voidaan hyödyntää hankintayksikön asettamissa vertailuperusteissa esimerkiksi palvelun saavutettavuudella virka-ajan ulkopuolella iltaisin tai viikonloppuisin tai sillä, miten nopeasti asiantuntija on saatavissa tarvittaessa paikalle. Vertailuperusteissa tulee kuitenkin olla tarkkana, koska ne eivät saa olla syrjiviä.

”Tapauksessa MAO:232/09 oli kyse siitä, kun pesulapalveluihin liittyvässä hankinnassa käytettiin vertailuperusteena kuljetuksiin liittyviä ympäristötekijöitä. Tarjousten valintaperusteena oli kokonaistaloudellinen edullisuus ja yhtenä vertailuperusteena oli kuljetuksiin liittyvät ympäristötekijät. Pisteitä sai sitä enemmän, mitä lyhempi kuljetusmatka hankintayksikköön nähden oli. Markkinaoikeus katsoi, että ympäristönäkökohtien huomioiminen on sinällään mahdollista, kunhan ne liittyvät hankinnan kohteeseen. Kuitenkaan kuljetusmatkan pituutta ei saanut käyttää markkinaoikeuden mukaan vertailuperusteena siten, että vertailuperusteen arviointi perustuu pelkästään matkan pituuteen, koska tällöin vertailuperuste asettaa tarjoajat epätasa-arvoiseen asemaan sijoittumispaikan perusteella. Vertailuperuste oli tämän vuoksi syrjivä.”

8.2 Pakollinen ilmoitusvelvollisuus

Kaikista EU-hankinnoista ja kansallisen kynnysarvon ylittävistä hankinnoista on ilmoitettava julkisten hankintojen sähköisessä ilmoituskanavassa HILMAssa: www.hankintailmoitukset.fi. Kun EU-kynnysarvon ylittävästä hankinnasta on tehty sopimus (mukaan lukien suorahankinnat) tai kun hankinta on keskeytetty, on siitä tehtävä jälki-ilmoitus. Jälki-ilmoitusvelvollisuus koskee myös hankintoja, joista on julkaistu pelkästään ennakkoilmoitus eikä lainkaan hankintailmoitusta. Kaupungin hankintapalvelu vastaa tarvittavista julkisista ilmoituksista tekemällä hankintailmoitukset sähköisellä kilpailutusjärjestelmällä.

8.3 Tarjousaika

Pienhankinnoissa ja kansalliset kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa ehdokkaille on varattava hankinnan laajuus ja laatu huomioon ottaen kohtuullinen aika tarjousten tekemiseen. Tarjousajan pituutta harkittaessa tulee ottaa huomioon kilpailumahdollisuuksien hyväksikäytön ja tarjoajien tasapuolisen kohtelun vaatimukset, tarjouskohteesta riippuen pienhankinnoissa 1 -3 viikkoa ja kansallisissa hankinnoissa 2-4 viikkoa.

EU-kynnysarvot ylittävissä menettelyissä on tarjousajalle säädetty vähimmäismääräajat (lisätietoa muun muassa: http://www.hankinnat.fi).

8.4 Tarjousten vastaanotto

Kynnysarvon ylittäviä hankintoja koskevat tarjoukset otetaan vastaan sähköisesti ja yleensä kilpailutusjärjestelmän kautta. Muulla tavoin toimitetut (ei kuitenkaan henkilökohtaiseen postiin/sähköpostiin vaan yleiseen ja neutraaliin sähköpostiin/paikkaan, kuten kirjaamo), määräaikana saapuneet tarjoukset kirjataan (tarjouksen saapumisaika ja vastaanottajan nimi). Tarjoukset pysyvät suljettuina, ja tarjousten vastaanotto on järjestettävä siten, ettei tarjousehtojen salaisuutta vaaranneta. Tarjoukset avataan hankintayksikössä, ja avaustilaisuudesta laaditaan allekirjoitettu avauspöytäkirja, johon liitetään saadut tarjoukset. EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa ei voida ottaa huomioon muita kuin sähköisen kilpailutusjärjestelmän kautta tulleita tarjouksia. Kynnysarvon alittavissa hankinnoissa tarjousten vastaanottoa koskevia määräyksiä noudatetaan soveltuvin osin.

8.5 Tarjousten käsittely

Tarjousten käsittelyä voidaan kutsua kolmivaiheiseksi, koska monesti tarjouspyynnöt rakennetaan niin, että ne sisältävät 1) yrityksen soveltuvuutta koskevia vähimmäisvaatimuksia 2) hankinnan kohdetta koskevia vähimmäisvaatimuksia ja 3) hankinnan kohteen vertailuperusteita. Tarjoajien soveltuvuuden arviointi on erotettava tarjousten tarjouspyynnönmukaisuuden tarkastamisesta ja tarjousten vertailusta, jotka ovat omia erillisiä vaiheita hankintamenettelyssä.

Monia vähimmäisvaatimusten osalta huomioitavia ominaisuuksia voidaan ottaa huomioon vaihtoehtoisesti myös vertailuperusteissa. Vertailuperusteiden käyttämisen lisäarvona vähimmäisvaatimuksiin nähden on niiden asteittainen toimintaperiaate: tarjousten väliset erot ovat hienovaraisempia, sillä näitä kuvataan tarjousten hylkäämisen ja hyväksymisen sijasta piste-eroin.

8.6 Tarjoajan soveltuvuus ja poissulkeminen

Hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä voidaan asettaa vaatimuksia tarjoajan soveltuvuudelle. Asetettujen vaatimusten täytyy olla perusteltuja ja oikeassa suhteessa hankinnan laajuuteen nähden.

Tarjouskilpailusta on mahdollisuus sulkea pois sellaiset tarjoajat, jotka ovat osoittautuneet epäluotettaviksi muun muassa siksi, että nämä ovat rikkoneet ympäristövelvoitteita tai että pyydettyjä velvoitteita ei ole otettu huomioon tarjouksessa. Sosiaalisina soveltavuusvaatimuksina voi olla, että tarjoaja on huolehtinut verojen, sosiaaliturvamaksujen ja eläkevakuutusmaksujen maksamisesta sekä ottanut tarjousta laadittaessa huomioon työsuojelua, työoloja ja työehtoja koskevat lakisääteiset velvoitteet.

Hankintalain 80 §:n mukaisia pakollisia poissulkemisperusteita sovelletaan kaikissa kaupungin hankinnoissa, mikä on mainittava tarjouspyynnössä tai hankintailmoituksessa. Tarjoajalta voidaan vaatia vakuutus siitä, että sitä ei koske mikään pakollinen poissulkemisperuste. EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa tulee vaatia rikosrekisteriotteet 5.5.3 luvun mukaisesti. Lisäksi voidaan haluttaessa soveltaa hankintalain mukaisia harkinnanvaraisia poissulkemisperusteita, jolloin siitä tulee mainita tarjouspyynnössä tai hankintailmoituksessa. EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa tarjoajan soveltuvuusvaatimusten sekä pakollisten ja harkinnanvaraisten poissulkemisperusteiden täyttymisen osalta soveltuvuuden alustavana näyttönä on käytettävä yhteistä eurooppalaista hankinta- asiakirjaa: ESPD (European Single Procurement Document). ESPD-lomake on pääosiltaan tyhjentävä lista soveltuvuusvaatimuksista. Poissulkemisperusteiden täyttymistä tai täyttymättä jättämistä koskevat ajantasaiset asiakirjat vaaditaan vain tarjouskilpailun voittaneelta tarjoajalta.

Hankinnan luonteen perusteella voidaan myös itse asettaa vaatimuksia tarjoajien taloudelliselle tilanteelle, tekniselle suorituskyvylle ja ammatilliselle pätevyydelle sekä pyytää tarjoajia toimittamaan niitä koskevia selvityksiä. Vaatimuksista on ilmoitettava hankintailmoituksessa. Tarjoajat, jotka eivät täytä näitä asetettuja vähimmäisvaatimuksia, on suljettava tarjouskilpailun ulkopuolelle.

Tarjoajan soveltuvuutta koskevien vaatimusten on liityttävä tarjoajan edellytyksiin toteuttaa hankinta sekä oltava suhteellisuusperiaatteen mukaisesti suhteutettava hankinnan luonteeseen, käyttötarkoitukseen ja laajuuteen. Esimerkiksi taloudellista ja rahoituksellista tilannetta koskevien vaatimusten avulla voidaan pyrkiä varmistamaan, että tarjoaja ei mene konkurssiin kesken sopimuskauden tai että tarjoajalla on käytettävissä sopimuksen täyttämiseen riittävät taloudelliset resurssit. Tekniseen suorituskykyyn liittyvien vaatimusten on luonnollisesti kohdistuttava nimenomaan hankinnan kohteena olevan palvelun suorittamiseksi tarpeellisiin seikkoihin.

Hankintalain mukaan tarjoajilta vaadittava vuotuinen vähimmäisliikevaihto saa olla enintään kaksi kertaa hankintasopimuksen ennakoidun arvon suuruinen, ja sen käyttämisen soveltuvuusehtona tulee aina olla perusteltua hankinnan luonteesta johtuvasta syystä. Referenssivaatimuksien käyttö tulee perustella. Referenssin vaatimisella tulee olla aina merkitystä tarjoajan kykyyn toteuttaa kyseessä oleva hankinta.

8.7 Tarjousten vertailu

Tarjouksista on valittava aina kokonaistaloudellisesti edullisin tarjous eli se tarjous, jonka peruste on joko:

1. Hinnaltaan halvin. Kokonaistaloudellisen edullisuuden perusteena ainoastaan halvin hinta.
2. Kustannuksiltaan edullisin. Perusteena on erityisesti tällöin hankinnan elinkaarikustannuksia, joita ovat mm. hankintakustannukset, käyttökustannukset, huoltokustannukset sekä kierrätys- ja jätevaiheen kustannukset ja muut rakennusurakoiden, tavaroiden tai palvelujen elinkaaren aikaiset kustannukset.

   Tarjousten vertailussa voidaan myös huomioida ulkoisista ympäristövaikutuksista aiheutuvat ja hankinnan kohteeseen sen elinkaaren aikana liittyvät kustannukset, jos niiden rahallinen arvo voidaan määrittää ja tarkistaa.
3. TAI hinta-laatusuhteeltaan paras. Valintaperusteeksi asetetaan hinta-laatusuhteen vertailuperusteita, jotka liittyvät laadullisiin, yhteiskunnallisiin, ympäristö- tai sosiaalisiin näkökohtiin tai innovatiivisiin ominaisuuksiin. Laatuun liittyviä perusteita ovat esimerkiksi tekniset ansiot, esteettiset ja toiminnalliset ominaisuudet, esteettömyys, kaikkien käyttäjien vaatimukset täyttävä suunnittelu, käyttökustannukset, kustannustehokkuus, myynnin jälkeinen palvelu ja tekninen tuki, huolto ja toimituspäivä tai toimitus- tai toteutusaika sekä muut toimitusehdot. Lisäksi voidaan ottaa huomioon myös hankintasopimuksen toteutukseen osoitetun henkilöstön pätevyys ja kokemus.

Pisteytystä suunniteltaessa on tarkkaan mietittävä, mitä osa-aluetta arvostetaan ja kuinka paljon. Hinnan osuuden oltaessa yli 70 % se on perusteltava erittäin painavalla syyllä. Painava syy voi olla esimerkiksi se, että laatuvaatimukset on otettu laajalti huomioon pakollisina vaatimuksina.

Ainoastaan tarjouspyynnössä ilmoitettuja vertailuperusteita voidaan käyttää. Muita kuin ilmoitettuja vertailuperusteita ei voida käyttää, eikä vertailua voida tehdä jättämällä jokin ilmoitettu vertailtava seikka vertailematta. Kesken tarjouskilpailun tai vertailuvaiheessa ei voida lisätä, poistaa tai muuttaa etukäteen asetettuja vertailuperusteita, osatekijöitä tai painotuksia eli ei saada luoda uusia alakriteerejä eikä arvostaa sellaisia asioita, joita ei ole mainittu tarjouspyynnössä. Vertailussa ei saada käyttää hyväksi muita kuin tarjouksissa mainittuja tietoja.

Käytettäessä kokonaistaloudellisen edullisuuden perusteena hinta-laatusuhdetta on ilmoitettava hinta-laatusuhteen vertailuperusteet ja niiden suhteellinen painotus hankintailmoituksessa ja tarjouspyynnössä, esimerkiksi hinta 50 %, ensimmäinen ominaisuus 30 %, toinen ominaisuus 10 % ja kolmas ominaisuus 10 %.

Tarjouksen valinnassa on kiinnitettävä huomiota myös saatujen tarjouksien uskottavuuteen. Hankintalain 96 §:n mukaisesti EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa hankintayksikön on vaadittava tarjoajalta selvitys tarjouksen hinnoista tai kustannuksista, jos tarjous vaikuttaa poikkeuksellisen alhaiselta. Hankinnan laatuun ja laajuuteen nähden hinnaltaan tai kustannuksiltaan poikkeuksellisen alhainen tarjous voidaan hylätä, jos tarjoajan antama selvitys tai muu toimitettu näyttö ei tyydyttävästi selitä tarjottujen hintojen tai kustannusten alhaista tasoa

Vertailu tulee tehdä sillä tarkkuudella, että tarjoajille käy ilmi oman tarjouksen sijoittuminen suhteessa muihin. Vertailuperusteiden soveltamisesta saatu pistemäärä perustellaan. Vertailusta tulisi ilmetä, miten kutakin tarjousta on arvioitu suhteessa toisiin kunkin vertailuperusteen osalta. Tämän jälkeen tarjousten pistemääriä verrataan keskenään ja esitetään johtopäätös siitä, mikä tarjouksista oli paras. Vertailu tulee perustella hankintapäätöksessä tai perustelumuistiossa. Perustelujen tulee olla riittäviä, jotta asianosaiset voivat arvioida päätöksen oikeellisuutta ja oikeussuojan tarvetta.

Pisteytyksen ja laskentakaavan tulee pysyä kaikkien tarjousten vertailuperusteiden osalta samanlaisena. Pisteytyksessä käytettävä pisteasteikko on tullut määritellä tarjouspyynnössä. Sen tulee olla samansuuruinen kaikkien painoarvolla kerrottavien vertailuperusteiden osalta (esim. 0-10), muuten vertailuperusteiden painoarvot muuttuvat. Pisteytyksen tulee noudattaa vertailtavien tekijöiden suhteellista eroa myös laadullisten tekijöiden osalta.

9. HANKINTAPÄÄTÖS

Hankinnasta vastaavan on tehtävä ehdokkaiden ja tarjoajien asemaan vaikuttavista ratkaisuista sekä tarjousmenettelyn ratkaisuista kirjallinen ja perusteltu hankintapäätös hankintaohjeen pienhankintoja, kansallisia hankintoja sekä EU- kynnysarvot ylittäviä hankintoja koskevien kohtien mukaisesti. Erityistä huomiota on kiinnitettävä hankintapäätösten ja hankintasopimusten asianmukaiseen tekemiseen ja niiden tallentamiseen sähköiseen sopimushallintajärjestelmään. Hankintapäätöksen otsikosta tulisi aina löytyä sana hankinta, jotta kyseinen päätös löytyisi helpommin hakutyökalulla.

Hankintapäätöksen muistilista:

- Hankintapäätöksestä tai sen liitteistä on käytävä ilmi alla olevat tiedot ja päätöksen perustelut eli ratkaisuun olennaisesti vaikuttaneet seikat, kuten
  i. voittaneen tarjoajan nimi
  ii. ehdokkaan tai tarjoajan tai tarjouksen poissulkemisen perusteet
  iii. keskeiset perusteet, joilla hyväksyttyjen tarjousten vertailu on tehty
- Tiedot vertailuperusteiden soveltamisesta sellaisella tarkkuudella, että tarjoajille käy ilmi oma sijoittuminen suhteessa muihin tarjoajiin.
- Montako tarjousta on saatu ja hylättiinkö tarjouksia eli hankintaprosessin kulku.
- Suositeltavaa on mainita voittaneiden tarjousten hinnat.

- Julkisuuslaki ja tarjousten mahdolliset liikesalaisuudet tulee huomioida hankintapäätöstä laadittaessa.

- Hankintapäätökseen on liitettävä

  i. valitusosoitus eli ohjeet muutoksenhakua varten markkinaoikeudelle
  ii. hankintaoikaisuohje eli ohjeet hankintaoikaisua koskevan oikaisuvaatimuksen tekemisestä hankintayksikölle.

- Päätös perusteluineen ja muutoksenhakuohjeineen on annettava tiedoksi niille, joita asia koskee.
- Tiedoksianto tehdään ensisijaisesti sähköisesti käyttäen tarjoajan ilmoittamaa sähköpostiosoitetta.
- Tiedoksiantoa koskevaan viestiin on merkittävä tieto viestin lähettämispäivästä.
- Päätös sitoo kaupunkia, kun kirjallinen hankintasopimus on tehty.

10. MUUTOKSENHAKU

Kansallisia sekä EU-kynnysarvot ylittäviä hankintoja koskevaan päätökseen tai muuhun hankintamenettelyssä tehtyyn ratkaisuun voidaan hakea muutosta saattamalla asia markkinaoikeuden käsiteltäväksi. Markkinaoikeuteen voi valittaa tarjoaja, osallistumishakemuksen tehnyt ehdokas tai muu taho, jota asia koskee.

Hankintayksikön päätökseen tai muuhun hankintamenettelyssä tehtyyn ratkaisuun tyytymätön voi lisäksi tehdä hankintayksikölle kirjallisen hankintaoikaisuvaatimuksen. Hankintaoikaisuvaatimus voidaan tehdä myös pienhankinnoissa, jotka eivät muutoin kuulu hankintalain soveltamisalaan. Pienhankinnoissa on hankintaoikaisuvaatimuksen lisäksi mahdollisuus tehdä kuntalain mukainen oikaisuvaatimus

Hankintayksikkö voi itse ottaa hankintapäätöksen tai ratkaisun korjattavakseen 90 päivän kuluessa siitä, kun hankintaoikaisun kohteena ollut päätös on tehty. Hankintaoikaisu voi perustua virheelliseen lain soveltamiseen tai asiassa ilmenneeseen uuteen tietoon, joka voi vaikuttaa päätökseen. Hankintaoikaisua voidaan käyttää myös tilanteessa, jossa hankintapäätöksen tekemisen jälkeen sopimusneuvottelut valitun tarjoajan kanssa kariutuvat tai kyseinen tarjoaja ei kykenekään toteuttamaan hankintaa.

Asianosaisen on esitettävä hankintaoikaisuvaatimus 14 päivän kuluessa siitä, kun tämä on saanut tiedon hankintapäätöksestä tai muusta hankintamenettelyssä tehdystä ratkaisusta.

Muutosta hakevan on ilmoitettava kirjallisesti hankintayksikölle asian saattamisesta markkinaoikeuteen. Valituksen tultua vireille markkinaoikeus voi kieltää, keskeyttää tai sallia hankintapäätöksen täytäntöönpanon taikka määrätä hankintamenettelyn muutoin keskeytettäväksi väliaikaisesti markkinaoikeuden käsittelyn ajaksi.

11. HANKINTASOPIMUS

11.1 Kirjallinen sopimus

Valitun tarjoajan kanssa tehdään kirjallinen sopimus. Hankintasopimus syntyy vasta, kun sopimus on allekirjoitettu. Tämä on syytä kirjata jo tarjouspyyntöön.

Ennen sopimuksen allekirjoittamista

Tilaajavastuulain mukaan ennen sopimuksen tekemistä tilaajan on pyydettävä ja toimittajan annettava tilaajan selvitysvelvollisuutta koskevan lain (1233/2006) mukaiset selvitykset, joista todisteena ovat:

1. Selvitys siitä, onko yritys merkitty ennakkoperintälain (1118/1996) mukaiseen ennakkoperintärekisteriin ja työnantajarekisteriin sekä arvonlisäverolain (1501/1993) mukaiseen arvonlisäverovelvollisten rekisteriin.
2. Kaupparekisteriote
3. Todistus verojen maksamisesta tai verovelkatodistus ja selvitys siitä, että verovelkaa koskeva maksusuunnitelma on tehty. Samalla todistuksella ilmoitetaan myös, onko yritys arvonlisäverovelvollisten rekisterissä, ennakkoperintärekisterissä tai työnantajarekisterissä.
4. Todistus eläkevakuutusmaksujen suorittamisesta tai selvitys erääntyneiden eläkevakuutusmaksujen maksusopimuksesta
5. Selvitys työhön sovellettavasta työehtosopimuksesta tai keskeisistä työehdoista
6. Selvitys lakisääteisen työterveyshuollon järjestämisestä.

Rakentamistoiminnan osalta pyydetään myös selvitys voimassa olevasta tapaturmavakuutuksesta.

Luotettavana selvityksenä hyväksytään myös tilaajavastuu.fi / Luotettava Kumppani -raportit, jotka sisältävät kaikki tilaajavastuulain edellyttämät selvitykset.

Yli 12 kuukautta voimassa olevan sopimussuhteen aikana sopimuspuolen on toimitettava edellä 1-3 kohdissa tarkoitetut todistukset tai tiedot 12 kuukauden välein. Tilaajalle asetettu velvoite on tiukka, ja velvoitteen laiminlyönnistä voidaan määrätä sopimuskohtainen laiminlyöntimaksu. Lisätietoja: Laki tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä (1233/2006) sekä Etelä-Suomen aluehallintovirastosta, jonka työsuojelun vastuualue vastaa tilaajavastuulain valvonnasta koko Suomessa.

Hankintalain 88 §:ään on kirjattu velvoite rikostaustan tarkastamiseen EU- kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa ennen hankintasopimuksen tekemistä. Hankintayksikkö pyytää hankintapäätöksen jälkeen sopimustoimittajaksi valittavalta asiaan kuuluvat rikosrekisteriotteet. Yritys tai henkilö itse pyytää oikeusrekisterikeskukselta rikosrekisteriotteen jokaisesta henkilöstä, joka on ehdokkaan tai tarjoajan hallinto-, johto-, tai valvontaelimen jäsen tai käyttää edustus-, päätös-, tai valvontavaltaa kyseisessä yrityksessä tai yhteisössä; otteen luovuttaminen edellyttää kyseessä olevan henkilön

suostumusta. Rikosrekisteriotteet toimitetaan pyydettyyn postiosoitteeseen kirjeitse. Rikosrekisteriotteen tiedot ovat salassa pidettäviä eikä niistä saa ottaa jäljennöstä tai tallentaa eikä ilmaista tietoja ulkopuolisille. Tarkistamisen jälkeen ote on hävitettävä tai palautettava henkilölle, jota se koskee. Esitetty rikosrekisteriote ei saa olla kahtatoista kuukautta vanhempi. Jos otetta ei toimiteta tai jos siitä ilmenee jokin pakollinen poissulkemisperuste, ei sopimusta voida allekirjoittaa.

11.2 Hankintasopimuksen sisältö

Hankinnasta tulee tehdä kirjallinen hankintasopimus kahtena samasanaisena kappaleena. Sopimuksen on oltava sopimusoikeudellisesti, taloudellisesti ja hankinnan kohteen kannalta tarkoituksenmukainen ja kattava. Laadinnassa käytetään tarjouspyyntöä ja tarjousta sopimuksen teon pohjana; lisäksi voidaan käyttää valmiita malleja tai yleisiä sopimusehtoja, mutta niiden yleisyyden vuoksi on aina tarkistettava mallin/ehtojen soveltuvuus kyseiseen hankintaan. Sopimukset tallennetaan sähköiseen sopimushallintajärjestelmään.

Esimerkki hankintasopimuksen sisällöstä:

1. Sopimuksen osapuolet
2. Yhteyshenkilöt
3. Hankintapäätös (johon sopimus perustuu)
4. Sopimuksen kohteena oleva tavara/palvelu
5. Sopimuksen laajuus (esim. rajaukset, hankinnassa mukana olevat tahot)
6. Sopimuskausi / toimitusaika
7. Oikeudet ja velvollisuudet (mm. tilaajavastuu, raportointi, reklamaatioiden käsittely)
8. Ehdot
    i. Hinnat ja kaupalliset ehdot
    ii. Maksuehto ja viivästyskorko
    iii. Palvelua koskevat ehdot
    iv. Tilaus- ja toimitusehdot
    v. Muut ehdot esim. JYSE 2014 Tavarat / Palvelut
9. Tarkastusoikeus / -velvollisuus
10. Viivästykset ja muut sopimusrikkomukset, niistä ilmoittaminen ja seuraukset
11. Sopimusta koskevien erimielisyyksien ratkaiseminen
12. Sopimusasiakirjat ja niiden julkisuus
13. Sopimusasiakirjojen pätevyysjärjestys (esim.1.Sopimus, 2.Tarjouspyyntö, 3. JYSE 2014, 4. Tarjous)
14. Allekirjoitukset

11.3 JYSE- ja YSE-sopimusehdot

Julkisten hankintojen yleiset sopimusehdot eli JYSE-ehdot ovat valtiovarainministeriön ylläpitämiä sopimusehtoja. Ehdot sisältävät hankintalain asettamia vaatimuksia sisältäviä ehtoja. Sopimusehdot ovat erilliset tavaroille ja palveluille. Ehtojen käyttäminen on suositeltavaa. Mikäli ehtoja halutaan käyttää, tulee tarjouspyyntöön sisällyttää maininta siitä, että tulevaan hankintasopimukseen sovelletaan tuotteiden osalta JYSE 2014 TAVARAT -sopimusehtoja tai palveluiden osalta JYSE 2014 PALVELUT -sopimusehtoja.

Rakennusurakoissa on suositeltavaa käyttää YSE-sopimusehtoja.

11.4 Toimituksen tarkastaminen ja palvelun seuranta

Hankintayksikön on tarkastettava, että saatu tavara tai palvelu vastaa sitä, mitä on sovittu. Mikäli tilattu tuote tai palvelu ei vastaa sovittua, tulee virheestä tehdä reklamaatio toimittajalle mahdollisimman pian.

11.5 Suoritushäiriöt, reklamaatiot ja hyvitykset suoritushäiriöistä

Jos tavaran tai palvelun toimitus viivästyy tai on puutteellista, on asiasta tehtävä toimittajalle kirjallinen reklamaatio viipymättä. Reklamaatio on tehtävä myös mistä tahansa muusta sopimuskauden aikana tehdyistä virheistä. Reklamaatio tulisi aina tehdä kirjallisena.

Reklamaatioon kannattaa kirjata ainakin seuraavat asiat:

- asioiden taustat
- sopimus ja osapuolet
- mitä suorituksesta on sovittu
- reklamaation syy, eli miten suoritus poikkeaa sovitusta (yksilöidään puutteet, virheet, sopimusrikkomus)
- yksilöidään rikkomuksesta reklamoijalle aiheutuneet seuraamukset
- esitetään vaatimukset ja yksilöidään ne niin hyvin kuin tässä vaiheessa on mahdollista (esim. korvattavien vahinkojen määrä)
- varataan oikeus täsmennettyjen yksilöityjen vaatimusten esittämiseen myöhemmin (esim. vahingon määrä ei ole tässä vaiheessa vielä välttämättä tiedossa)
- päiväys ja allekirjoitukset

Tehdyt reklamaatiot ja niihin saadut vastaukset tulee säilyttää huolellisesti, jotta niihin voidaan palata tarpeen mukaan. Reklamaatiot lisätään asianhallintajärjestelmään kyseisen asian kohdalle. Lisäksi kyseiseen sopimukseen tehdään sopimushallintajärjestelmässä merkintä reklamaatiosta. Jos sopimus halutaan virheiden tai viivästysten vuoksi myöhemmin purkaa, tulee reklamaatiot voida näyttää toteen.

Hankintayksiköllä on oikeus saada hyvitystä virheistä hankintasopimuksessa sovittujen ehtojen mukaisesti. Näitä hyvityksiä on hyvä vaatia, mikäli sopimuksen mukaan se on mahdollista.

Uuden sopimuskauden alkaessa on hyvä olla erityisen tarkkana sopimusrikkomusten kanssa, jotta sopimuskumppani huomaa, että kaupunki seuraa toimituksia ja että virheisiin ja viivästyksiin puututaan.

Hankinnan kilpailuttaneen henkilökunnan vastuulla on valvoa sopimuksen toteutumista sopimuskaudella.

11.6 Sopimusmuutokset

Sopimusta ei saa olennaisesti muuttaa sopimuskauden aikana ilman uutta hankintamenettelyä. Sopimuksen olennainen muuttaminen voidaan tulkita laittomaksi suorahankinnaksi. Sopimuksen olennainen muuttaminen tarkoittaa esim. tavara- tai palveluhankinnoissa sellaista lisätilausta, jonka arvo on yli 10 % hankinnan alkuperäisestä arvosta (15 % rakennusurakoissa) ja josta ei ole tarjouspyynnössä ollut mainintaa. Muutokset ovat mahdollisia, jos niistä on selkeästi mainittu jo tarjouspyynnössä.

Hankintasopimuksen muuttamisen edellytyksistä säädetään hankintalain 136 §:ssä.

Kaikista sopimusta koskevista muutoksista tulee sopia kirjallisesti toisen osapuolen kanssa.

12. HANKINTA-ASIAKIRJOJEN JULKISUUS

Hankintaa koskevat asiakirjat tulevat julkisiksi, kun hankintaa koskeva sopimus on tehty. Tarjousasiakirjojen julkisuutta säätelee laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999) siten, kuin julkisista hankinnoista annetun lain (348/2007) 138 §:ssä säädetään, esimerkiksi:

- tarjouspyyntö on julkinen, kun se on allekirjoitettu
- hankintapäätös tulee julkiseksi, kun se on allekirjoitettu tai kun hankintapäätöksen tehneen toimielimen kokouspöytäkirja on tarkastettu
- tarjousten vertailuasiakirja tulee julkiseksi, kun sopimus on tehty

Ennen hankintapäätöksen tekoa hankinta-asiakirjat eivät ole julkisia.

Hankintapäätöksen tekevän toimielimen kokouksen esityslistaan, joka julkistetaan ennen kokousta, ei tulisi kirjata esittelijän ehdotusta, josta käy ilmi saapuneiden tarjousten sisältö.

Esittelijän ehdotus voidaan toimittaa toimielimen jäsenille esimerkiksi esityslistan erillisenä ei-julkisena liitteenä.

Asianosaisella on oikeus saada tieto asiakirjoista jo ennen niiden julkiseksi tuloa, jos on kyse asiasta, joka voi tai on voinut vaikuttaa hänen asiansa käsittelyyn. Liikesalaisuuden piiriin kuuluvat tiedot eivät ole julkisia. Tästä syystä tarjoajan tulee tarjouksessaan määritellä selkeästi liike- ja ammattisalaisuuden piiriin kuuluvat tiedot. Tarjotun palvelun kokonaishinta ei kuitenkaan ole liike- tai ammattisalaisuus.